

**ПРЯМУЄМО
РАЗОМ**

Центр політико-правових
реформ

ЗВІТ щодо кримінальної статистики в Україні

Київ - 2019

Це дослідження підготовлено за підтримки Європейського Союзу в межах проекту Центру політико-правових реформ «Посилення ролі громадянського суспільства у забезпеченні демократичних реформ і якості державної влади».

Зміст дослідження є предметом відповідальності Центру політико-правових реформ і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу.

Звіт підготували:

Р. М. Шехавцов – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету №1 Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Львівського державного університету внутрішніх справ.

М. І. Хавронюк – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, директор з наукового розвитку Центру політико-правових реформ, професор кафедри кримінального та кримінального процесуального права Національного університету «Києво-Могилянська академія».

Шехавцов Р.М., Хавронюк М.І. Звіт щодо кримінальної статистики в Україні. - К., 2019.

Звіт підготовлено на основі спеціально розробленої методології комплексної оцінки сучасного стану вироблення кримінальної статистики в Україні через призму статистичних стандартів ООН, Європейського Союзу, а також потреб у забезпеченні одержання об'єктивної інформації про кримінальні правопорушення, діяльність оперативних підрозділів органів правопорядку, органів досудового розслідування, прокурорів, суддів, Національного агентства з питань запобігання корупції, органів, які здійснюють виконання рішень судів кримінальної юрисдикції.

Звіт містить не лише аналіз ситуації у галузі кримінальної статистики, а й конкретні висновки і рекомендації для законодавця та правозастосовних органів. Він буде корисним для посадових і службових осіб державних органів, органів місцевого самоврядування, громадських активістів, журналістів, науковців тощо, які займаються проблемами правової статистики.

ЗМІСТ

Список основних скорочень

Передмова

Розділ 1. Організаційно-правова основа ведення кримінальної статистики в Україні

1.1. Державна служба статистики України та її діяльність у галузі кримінальної статистики

1.2. Напрями діяльності органів державної влади щодо здійснення статистичних спостережень у галузі кримінальної статистики та їх нормативно-правова регламентація

Висновки до розділу 1

Розділ 2. Особливості формування статистичних звітів щодо кримінальних правопорушень, діяльності органів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури, судів, виконання судових рішень у кримінальних провадженнях та їх оприлюднення

2.1. Особливості здійснення статистичних спостережень за результатами оперативно-розшукової діяльності органів правопорядку

2.2. Статистичні спостереження щодо виявлених кримінальних правопорушень та за кримінальною процесуальною діяльністю з досудового розслідування кримінальних проваджень щодо них

2.3. Стан здійснення статистичних спостережень за результатами діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції

2.4. Особливості формування статистичних звітів щодо результатів діяльності Агентства з розшуку та менеджменту активів

2.5. Статистичне спостереження за станом здійснення правосуддя у сфері кримінального судочинства судами першої та апеляційної інстанції

2.6. Особливості формування статистичних звітів щодо здійснення правосуддя Верховним Судом

2.7. Статистична звітність щодо виконання Державною кримінально-виконавчою службою та Державною виконавчою службою судових рішень у кримінальних провадженнях

Висновки до розділу 2

Розділ 3. Загальна характеристика організації та здійснення статистичних досліджень в галузі кримінальної статистики у Європейському Союзі, окремих державах його членах та у інших державах

3.1. Особливості збору кримінальної статистики Євростатом

3.2. Кримінальна статистика у окремих державах Європейського Союзу (Федеративна Республіка Німеччина, Франція, Литовська Республіка, Румунія)

3.3. Кримінальна статистика в деяких інших державах (Республіка Молдова, Республіка Беларусь, Республіка Казахстан)

Висновки до розділу 3

Розділ 4. Стандарти Європейського Союзу щодо вироблення статистики та оцінка відповідності їм ведення кримінальної статистики в Україні

Висновки до розділу 4

Висновки та пропозиції

Список основних скорочень

АРМА	– Агентство з розшуку та менеджменту активів
ВР	– Верховна Рада України
ГП	– Генеральна прокуратура України
ДБР	– Державне бюро розслідувань
ДВС	– Державна виконавча служба
Держстат	– Державна служба статистики в Україні
ДКВС	– Державна кримінально-виконавча служба України
ДПС	– Державна прикордонна служба України
ДСА	– Державна судова адміністрація України
ЄРДР	– Єдиний реєстр досудових розслідувань
ЄС	– Європейський Союз
ЄСС	– Європейська статистична система
КМ	– Кабінет Міністрів України
КК	– Кримінальний кодекс України
КПК	– Кримінальний процесуальний кодекс України / Кримінально-процесуальний кодекс України
МВС	– Міністерство внутрішніх справ України
МФ	– Міністерство фінансів України
МЮ	– Міністерство юстиції України
НАБ	– Національне антикорупційне бюро України
НАЗК	– Національне агентство із запобігання корупції
НП	– Національна поліція України
НСІ	– національний статистичний інститут
ООН	– Організація Об'єднаних Націй
СБ	– Служба безпеки України

ПЕРЕДМОВА

Одним із важливих напрямів, за якими відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої, має відбуватися зближення між сторонами цієї Угоди у політичній, економічній, торгівельній сферах, сферах юстиції, свободи та безпеки – є розвиток та посилення співробітництва з питань статистики, роблячи таким чином внесок у досягнення довгострокової мети щодо надання вчасних і надійних статистичних даних, які можливо порівняти на міжнародному рівні.

У статті 355 Угоди про асоціацію визначається, що стабільна, ефективна та професійно незалежна національна статистична система нашої держави має виробляти необхідну для громадян, суб'єктів господарювання й органів управління як в Україні так і ЄС інформацію, надаючи їм можливість приймати на її основі виважені рішення. Національна статистична система має ґрунтуватися на фундаментальних принципах ООН щодо офіційної статистики з урахуванням асquis ЄС у сфері статистики, зокрема Кодексу норм європейської статистики, з метою гармонізації національної статистичної системи з європейськими нормами та стандартами.

З моменту ратифікації цієї Угоди 16 вересня 2014 року і дотепер основна увага як вітчизняних органів державної влади, так і ЄС приділяється оцінці та вдосконаленню національної системи проведення статистичних досліджень у сферах демографічної статистики, статистики сільського господарства, бізнес статистики, енергетики, національних рахунків, статистики зовнішньої торгівлі, регіональної статистики, а також загальній системі управління якістю всіх процесів виробництва та поширення статистичної продукції.

Так, у адаптованих глобальних оцінках національної статистичної системи України, проведених міжнародними експертами від Європейської комісії (Євростату), Європейської асоціації вільної торгівлі Економічної комісії ООН для Європи у 2011 та у 2016 роках, та у Програмі розвитку державної статистики до 2023 року, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2019 року №222, яка була складена з урахуванням рекомендацій цих експертів, приділена увага стану та розвитку на загальнодержавному рівні вказаних вище напрямів здійснення статистичних досліджень, а от питання сучасного стану та вдосконалення системи здійснення статистичних досліджень за кримінальними правопорушеннями, діяльністю органів правопорядку, судів, органів, які відповідають за виконання судових рішень судів кримінальної юрисдикції, не висвітлюються.

Таке ігнорування на загальнодержавному рівні необхідності вдосконалення системи статистичного моніторингу та аналізу явищ кримінально караної протиправної поведінки, соціальних умов, які їх породжують, реалізації

заходів кримінально-правового впливу на них органами державної влади, ефективності таких заходів та діяльності цих органів, вплив цих заходів на індивідуальну поведінку правопорушників, які вперше або повторно вчинили протиправні дії, створює умови для неадекватної оцінки реального стану процесів, які відбуваються у державі в одній з ключових компонентів сфери публічної безпеки – сфері протидії злочинності, відправлення правосуддя судами кримінальної юрисдикції та виконання їх рішень.

На початку роботи над цим Звітом одними із перших виникло питання щодо прийнятності розповсюдженого підходу до використання для визначення галузі статистики, яка нами буде вивчатися, термінів «кримінально-правова статистика» або «статистика злочинності та правосуддя».

У вступній частині Міжнародної класифікації злочинів для статистичних цілей Варіант 1.0., схваленої рішенням Статистичної комісії ООН №44/110 на її 46-й сесії у березні 2015 року, зазначено, що надійні статистичні дані про злочинність мають величезне значення для визначення змін в рівні злочинності, спостереження за реакцією держави на злочинність, оцінки політики і розуміння різних аспектів злочинності в різних контекстах.¹

З таким підходом експертів ООН важко не погодитись. Очевидно, що окреме статистичне узагальнення та аналіз явищ кримінально-протиправної поведінки, без співставлення їх кількісних та якісних показників з якісними та кількісними показниками реалізації заходів кримінально-правового впливу на них у діяльності органів правопорядку, прокуратури, судів та органів, на які покладена функція виконання судових рішень у сфері кримінальної юрисдикції, – ніколи не забезпечать достатню інформаційну основу для здійснення об'єктивної оцінки ефективності реалізації кримінально-правової політики у нашій державі.

Однак, вивчення практики статистичних досліджень, базовим об'єктом для яких виступали прояви передбачених у кримінальному законі видів протиправної поведінки, дає підстави для твердження, що в Україні на державному рівні консолідовано з ними представляються статистичні дані тільки щодо показників кримінальної процесуальної діяльності органів досудового розслідування, прокуратури, судів кримінальної юрисдикції. Якісні та кількісні показники діяльності державних органів, на які покладена функція з виконання судових рішень у кримінальних справах, не наводяться. Через це базовим терміном для звітності є статистика злочинності та правосуддя. Однак, денотативний і сигніфікативний аналіз цього терміну у порівнянні із комплексом явищ, статистичне дослідження яких нами було заплановано до вивчення, демонструє їх невідповідність один одному.

Термін «статистика злочинності та правосуддя» є неприйнятним через те, що ним, по-перше, може охоплюватися облік тільки одного з двох різновидів передбачених КК кримінальних правопорушень – злочинів, залишаючи за

¹ Международная классификация преступлений для статистических целей. Вариант 1.0. Март 2015 года. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/crime/ICCS/Russian_iccs_2016_web.pdf

рамками кримінальні проступки, а, по-друге, і з терміном правосуддя аналогічна ситуація – за його межами залишаються оперативно-розшукова діяльність та діяльність з виконання рішень судів кримінальної юрисдикції. У теорії правової статистики вживається термін «кримінально-правова статистика». Але він більше орієнтує на нормативно-правові приписи кримінального законодавства, якими визначається кримінально карана протиправна поведінка, ніж на саму таку поведінку як складову події вчинення кримінального правопорушення. Використання цього терміну, у свою чергу, може створити умови для формування обліку кримінальних правопорушень не як складної за своєю будовою, причинами виникнення, варіативністю проявів соціальної активності суб'єкта, яка призводить до спричинення шкоди охоронюваним кримінальним законом державним інтересам, суспільству та окремим громадянам, а як кількості разів застосування певних кримінально-правових норм до осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.

Вважаємо, що для визначення галузі статистичного дослідження явищ кримінально-караної поведінки осіб, оперативно-розшукової, кримінальної процесуальної діяльності та діяльності з виконання рішень судів кримінальної юрисдикції та їх результатів оптимально використовувати термін «кримінальна статистика». До речі, саме він був в обігу у першій половині 19-го сторіччя при формуванні перших статистичних обліків проступків та злочинів, осіб, які їх вчинили, діяльності судових установ та установ виконання покарань у Франції, Великій Британії, Німеччині, Австро-Угорській та Російській імперіях.¹

Метою підготовки цього Звіту є оцінка галузі кримінальної статистики як компоненту державної статистики.

Завдання дослідження:

- вивчення особливостей діяльності національних органів державної влади, які мають постачати адміністративні дані, виробляти та використовувати кримінальну статистику;
- відповідність цієї діяльності сучасним міжнародним статистичним стандартам;
- визначення напрямів та конкретних заходів, які необхідно здійснити для удосконалення законодавства з питань державної статистики, зокрема, діяльності Держстату, органів, які здійснюють статистичні спостереження у галузі кримінальної статистики, з урахуванням зарубіжного досвіду.

В процесі підготовки Звіту за спеціально розробленою методологією здійснювалося дослідження чинних міжнародних та вітчизняних нормативно-правових актів у галузі кримінальної статистики, організації та практики вироблення кримінальної статистики органами державної влади, зокрема, в контексті забезпечення якості, достовірності статистичних показників, ризиків їх викривлення, використання кримінальної статистики для інформаційного забезпечення прийняття рішень органами державної влади та місцевого самоврядування у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку.

¹ Энциклопедический словарь. Т. XXXIVa. Углерод – Усилие. Изд. Ф.А. Брокгауз, И.А. Ефрон. С.-Пб. 1902. – С. 502-503.

Цільовими бенефіціарами Звіту є Офіс Президента України, КМ, ВР, комітети ВР з питань правової політики та правосуддя, законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності, запобігання і протидії корупції, Держстат, ГП, МВС, МЮ, МФ, НП, СБ, ДПС, ДКВС, НАБ, ДБР, НАЗК, АРМА, суди, ДСА, інші державні органи, науково-дослідні установи, зокрема, Національної академії правових наук України, Інститут законодавства ВР, громадські організації.

Розділ 1.

Організаційно-правова основа ведення кримінальної статистики в Україні

1.1. Державна служба статистики України та її діяльність у галузі кримінальної статистики

Базовим галузевим нормативно-правовим актом, який містить нормативно-правову регламентацію реалізації державної політики у сфері статистики, є Закон «Про державну статистику» від 17 вересня 1992 року.

Цим Законом визначаються повноваження і функції органів державної статистики, організаційні засади здійснення державної статистичної діяльності з метою отримання всебічної та об'єктивної статистичної інформації щодо економічної, соціальної, демографічної та екологічної ситуації в Україні та її регіонах і забезпечення нею держави та суспільства.

Відповідно до статей 1 та 11 Закону «Про державну статистику» та п. 1 Положення про Державну службу статистики України, затвердженого Постановою КМ від 23 вересня 2014 року №481, Держстат є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі статистики, діяльність якого спрямовується і координується КМ через Першого віце-прем'єр-міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі та який реалізує державну політику у сфері статистики.

Держстат здійснює статистичне спостереження за соціально-економічними та демографічними явищами і процесами, екологічною ситуацією в Україні та її регіонах (пп. 8 п. 4 Положення про Державну службу статистики України).

Структура Держстату, наведена на сторінці «Структурні підрозділи Державної служби статистики України» Інтернет-сайту цього державного органу¹, дає чітке уявлення про конкретні об'єкти, явища, процеси, за якими на постійній основі здійснюється статистичне спостереження, і серед яких немає кримінальних правопорушень, діяльності органів правопорядку з їх виявлення, досудового розслідування, органів судової влади з розгляду кримінальних справ, органів, які виконують рішення судів кримінальної юрисдикції.

Водночас, на сторінці «Статистична інформація» сайту Держстату у розділі «Демографічна та соціальна статистика» міститься посилання на сторінку «Правосуддя та злочинність», з якої, на момент підготовки Звіту, можна одержати доступ до відомостей про кількість адміністративних правопорушень, вчинених на території України у 2018 році, кількість злочинів, засуджених за їх вчинення осіб, адміністративних правопорушень, цивільних справ, розглянутих судами з постановленням рішення, та кількість пожеж з 1990

¹ <http://www.ukrstat.gov.ua/>

по 2017 рік. Також на цій сторінці міститься посилання для скачування статистичного бюлетеня «Адміністративні правопорушення в Україні у 2017 році», статистичного збірника «Злочинність в Україні у 2010 році» та доповіді «Стан злочинності в Україні у 1 півріччі 2018 року», підготовлені фахівцями Департаменту статистики послуг Держстату¹.

На сайті ukrstat.org, який призначений для оприлюднення документів Держстату, на сторінці «Комплексні статистичні публікації» розміщуються щорічні статистичні збірники, останній з яких присвячений статистичним показникам 2017 року. Ці збірники містять окремо виділений розділ «Правосуддя та злочинність», де представлені статистичні показники в абсолютних величинах у формі таблиць без аналізу їх динаміки з 2010 року щодо кількості виявлених злочинів за окремими видами, злочинності, пов'язаної із наркотичними, сильнодіючими засобами та прекурсорами, складу засуджених, їх розподілу за основними мірами покарання, кількість і склад дітей, які перебували на обліку в підрозділах превентивної діяльності з ювенальної превенції, питома вага молоді (у віці до 30 років), засудженої за окремі види злочинів, питома вага неповнолітніх, засуджених за окремі види злочинів.

Наведене свідчить про те, що кримінальні правопорушення, діяльність органів правопорядку та правосуддя, а також державних органів, які здійснюють виконання судових рішень, не виступають як об'єкти систематичного і комплексного статистичного спостереження та аналізу його результатів Держстатом.

Відповідно до ч. 3 ст. 8 Закону «Про державну статистику» та п. 1 положення «Про Державну службу статистики в Україні» Держстат як центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері статистики, має затверджувати статистичну методологію здійснення статистичних спостережень. На момент підготовки Звіту на сайті Держстату оприлюднені тільки Методологічні положення з організації державного статистичного спостереження про розгляд справ про адміністративні правопорушення та осіб, які притягнуті до адміністративної відповідальності, затверджені наказом Держстату від 30 жовтня 2013 року №333.

Методологічних положень з організації державного статистичного спостереження щодо здійснення кримінальних проваджень, виконання рішень судів кримінальної юрисдикції немає. Держстат реалізує покладене на нього завдання з методичного забезпечення збирання кримінальної статистики шляхом погодження форм статистичної звітності, які затверджуються наказами ГП та ДСА з питань їх обліково-статистичної діяльності.

1.2. Напрями діяльності органів державної влади щодо здійснення статистичних спостережень у галузі кримінальної статистики та їх нормативно-правова регламентація

¹ <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Статистичне спостереження за кримінальними правопорушеннями, правосуддям та виконанням рішень судів кримінальної юрисдикції в Україні фактично здійснюється багатьма органами державної влади в рамках їх сфери діяльності (див. Табл. 1).

Таблиця 1. Органи державної влади, які здійснюють статистичні спостереження у галузі кримінальної статистики

Напрями здійснення статистичних спостережень у галузі кримінальної статистики	Органи державної влади, які здійснюють статистичні спостереження
Виявлення та попередження злочинів здійсненням оперативно-розшукової діяльності	НП, СБ, ДПС, органи доходів і зборів, ДКВС, НАБУ, ДБР ¹
Кримінальні правопорушення та досудове розслідуванням кримінальних проваджень щодо них	ГП, НП, СБ, МФ, НАБ, ДБР
Корупція у державі	НАЗК
Виявлення, розшук та управління активами у кримінальних провадженнях	АРМА
Діяльність судів кримінальної юрисдикції	ДСА
Виконання судових рішень у кримінальних провадженнях	ДКВС, ДВС, МЮ

Однак, діяльність інформаційно-аналітичних/статистичних та інших підрозділів цих органів державної влади, на які покладені функції зі здійснення статистичного спостереження та аналізу адміністративних даних для забезпечення виконання завдань, віднесених до їх компетенції, не підпадає під дію нормативних приписів Закону «Про державну статистику».

Держстат є єдиним органом державної влади, чия статистична діяльність врегульована цим Законом. Тому фактично статистичне спостереження за кримінальними правопорушеннями, діяльністю органів правопорядку та правосуддям, результатами виконання рішень судів кримінальної юрисдикції здійснюється на підставі законів, які регламентують діяльність ГП (ч. 2, 3 ст. 6 Закону «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року), НП (ч. 3 ст. 86 Закону «Про Національну поліцію» від 02 липня 2015 року), НАБ (ч. 3 ст. 26 Закону «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 року), ДБР (ч. 3 ст. 23 Закону «Про Державне бюро розслідувань» від 12 листопада 2015 року), ДСА (п. 6 ч. 1 ст. 152 Закону «Про судоустрій та статус суддів» від 02 червня 2016 року), НАЗК (пп. 1 ч. 1 ст. 11, п. 1 ч. 2, пп. г) п. 4 ст. 20 Закону

¹ На момент підготовки звіту оперативні підрозділи ДБР ще не були створені, однак, з огляду на очевидність того, що оперативно-розшукова діяльність та її результати будуть піддаватися статистичному обліку, цей правоохоронний орган включений до наведеного вище переліку органів державної влади.

«Про запобігання корупції»), АРМА (п. 1 ч. 1 ст. 9 Закону «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів»), МЮ (положення про Міністерство юстиції України (пп. 83-26 п. 4, пп. 2 п. 6) відомчих та міжвідомчих наказів ГП, МВС, СБ, МФ, МЮ, НАБ, ДБР, ДСА.

Первинний облік та обробка даних про події, які мають ознаки кримінальних правопорушень, здійснюється під час реєстрації заяв та повідомлень від фізичних та юридичних осіб про них органами правопорядку. Нормативно-правовими актами, які регламентують такий облік є:

- Інструкція про єдиний облік злочинів, затверджена наказами ГП, МВС, СБ, ДПА, МЮ від 26 березня 2002 року №20/84/293/126/18/5, яка містить положення КПК 1960 року та є досі чинною;

- Інструкція про порядок приймання, реєстрації та розгляду в органах прокуратури України заяв і повідомлень про злочини, затверджена наказом ГПУ 24 червня 2004 року №66/13-ок;

- Порядок ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, затверджений наказом МВС від 08 лютого 2019 року №100;

- Інструкція про порядок приймання, реєстрації та розгляду в Службі безпеки України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення, затверджена наказом СБ від 16 листопада 2012 року №515;

- Порядок розгляду звернень та організації особистого прийому громадян у Державній фіскальній службі України та її територіальних органах, затверджений наказом МФ від 02 березня 2015 року №271;

- Інструкція з діловодства у Державному бюро розслідувань, затверджена наказом ДБР від 06 лютого 2019 року №27¹;

- Інструкція про порядок розгляду звернень громадян, заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, депутатських запитів, звернень та вимог народних депутатів України, адвокатських запитів у Національному антикорупційному бюро України та його територіальних управліннях, затверджена наказом НАБ від 28 лютого 2019 року №34.

Результати такого первинного обліку використовуються для контролю за своєчасністю та результатами реагування співробітників органів правопорядку, прокуратури на заяви та повідомлення про кримінальні правопорушення шляхом звірки його даних з відомостями, внесеними до ЄРДР.

Також первинний облік та обробка відомостей про події, які мають ознаки злочинів, здійснюється за результатами оперативно-розшукової діяльності, коли за одержаними даними порушується оперативно-розшукова справа. Такий облік оперативно-розшукових справ про злочини, які готуються, осіб, які готують вчинення злочинів, ведеться у оперативних підрозділах органів правопорядку, які відповідно до ст. 5 Закону «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18

¹ На момент підготовки Звіту у керівництва ДБР на розгляді знаходиться проект інструкції про порядок приймання, реєстрації та розгляду заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення.

лютого 1992 року мають право здійснювати оперативно-розшукову діяльність, здійснюється шляхом внесення відомостей щодо них у журнали обліку оперативно-розшукових справ та у оперативні обліки інформації, які мають гриф обмеження доступу «таємно», «цілком таємно», «особливої важливості». Нормативно-правова регламентація порядку ведення такої облікової діяльності міститься у відомчих наказах МВС, СБ, МФ, НАБ з питань здійснення оперативно-розшукової, інформаційно-аналітичної діяльності та секретного діловодства.

Однак, статистичному обліку такі події як вчинені або такі що готуються кримінальні правопорушення, а також кримінальні провадження щодо цих правопорушень піддаються після внесення відомостей щодо них до ЄРДР.

Відповідно до пунктів 2–4 Загальних положень Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженого наказом ГПУ від 6 квітня 2016 року №139, ЄРДР – є електронною базою даних, яка забезпечує збирання, зберігання, захист, облік, пошук, узагальнення даних, зазначених у п. 1 глави 2 Розділу I Положення про порядок ведення ЄРДР, які використовуються для формування звітності, а також надання інформації про відомості, внесені до Реєстру, з дотриманням вимог кримінального процесуального законодавства та законодавства, яким врегульовано питання захисту персональних даних та доступу до інформації з обмеженим доступом.

Держателем ЄРДР є ГП. Він утворений та ведеться за адміністрування ГП та регіональних прокуратур відповідно до вимог КПК з метою забезпечення:

- реєстрації кримінальних правопорушень (проваджень) та обліку прийнятих під час досудового розслідування рішень, осіб, які їх учинили, та результатів судового провадження;
- оперативного контролю за додержанням законів під час проведення досудового розслідування;
- аналізу стану та структури кримінальних правопорушень, вчинених у державі;
- інформаційно-аналітичного забезпечення органів правопорядку.

Точками доступу до ЄРДР реєстраторів та його користувачів обладнані всі територіальні та головні підрозділи органів досудового розслідування та прокуратури.

До ЄРДР у встановлені КПК 2012 року та п. 1 глави 3 Розділу I Положення про порядок ведення ЄРДР строки вносяться та накопичуються відомості про:

- заяву, повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення – у термін, визначений ч. 1 ст. 214 КПК;
- призначення слідчого, процесуального керівника, прийняття до провадження – невідкладно;
- юридичну особу, щодо якої можуть застосовуватися заходи кримінально-правового характеру, – невідкладно після вручення особі повідомлення про підозру у вчиненні від імені та в інтересах такої юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених ст.ст. 109, 110, 113, 146, 147, 160, 209, 260, 262, 306, 369, 369-2, 436, 437, 438, 442, 444, 447, чч. 1, 2 ст. 368-

З, чч. 1, 2 ст. 368-4 КК, або від імені такої юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених ст.ст. 258–258-5 КК;

- дату складання (скасування) повідомлення про підозру, дату і час вручення повідомлення про підозру, зміну раніше повідомленої підозри – невідкладно;

- передачу матеріалів та відомостей (ч. 5 ст. 36, ч. 7 ст. 214, ст. 216, ч. 4 ст. 218 КПК), зупинення та відновлення досудового розслідування (ч. 4 ст. 280, ч. 2 статті 281, ч. 3 ст. 282 КПК), об'єднання, виділення матеріалів досудового розслідування (ст. 217 КПК), закінчення досудового розслідування (ч. 3 ст. 283 КПК) – протягом 24 годин з моменту прийняття процесуальних рішень;

- продовження строків досудового розслідування прокурором (ст. 219, 295, п. 1 ч. 3 ст. 294 КПК) – протягом 24 годин з моменту задоволення прокурором клопотання з цих питань;

- продовження строків досудового розслідування слідчим суддею (ст.ст. 219, 295-1, п. 2, 3 ч. 3 ст. 294 КПК) – протягом 24 годин з моменту постановлення ухвали про задоволення слідчим суддею клопотання з цих питань;

- оголошення розшуку (ст. 281 КПК) – протягом 24 годин з моменту винесення прокурором або слідчим відповідної постанови;

- вжиті заходи забезпечення кримінального провадження (ст. 131 КПК), відкриття матеріалів досудового розслідування іншій стороні (ст. 290 КПК) – протягом 24 годин з моменту вчинення процесуальної дії;

- повернення судом кримінального провадження, обвинувального акта, клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності, клопотання про застосування примусових заходів виховного або медичного характеру у порядку ч. 3 ст. 314, ч. 4 ст. 288, ч. 2 ст. 407 КПК – упродовж 24 годин з моменту надходження із суду матеріалів до прокурора;

- інші відомості, передбачені в електронних картках, – упродовж 24 годин з моменту прийняття процесуального рішення.

Положенням про ЄРДР установлений перелік реквізитів електронних карток. Довідники для внесення відомостей до реєстру є єдиними для реєстраторів усіх органів правопорядку.

Облік кримінальних правопорушень, осіб, які їх учинили, кримінальних проваджень щодо них проводиться за територіальним принципом їх вчинення (юрисдикцією місця вчинення кримінального правопорушення) або за визначенням прокурора відповідного рівня згідно з вимогами ст. 218 КПК.

Відповідальність за достовірність та своєчасність внесення відомостей до ЄРДР несуть слідчі, керівники органів досудового розслідування, прокурори. Контроль за цим здійснюють адміністратори у регіональних прокуратурах та центральному апараті ГП.

Також для забезпечення достовірності даних про результати досудового розслідування, які містяться у ЄРДР, як це визначено у вступній частині наказу ГП, МВС, СБ, МФ, НАБ від 24 жовтня 2017 року №298/875/593/866/200-О,

запроваджена система окремого обліку роботи слідчих органів прокуратури та органів досудового розслідування шляхом складання та скерування до ГП:

1) звітів про роботу слідчих органів досудового розслідування чотири рази на рік (за перший квартал, перше півріччя, дев'ять місяців та за рік з наростаючим підсумком з початку року);

2) звітів про основні показники роботи слідчих – за один, два, чотири, п'ять, сім, вісім, десять і одинадцять місяців.

Перша звітність є адміністративною, а друга – відомчою, яка складається на підставі даних, внесених до ЄРДР.

Для забезпечення контролю за достовірністю відомостей, які вносяться до ЄРДР, наказом ГП та МВС від 17 листопада 2012 року №115/1046 нормативно визначений Порядок взаємодії Генеральної прокуратури України та Міністерства внутрішніх справ України щодо обміну інформацією з Єдиного реєстру досудових розслідувань та інформаційних систем органів внутрішніх справ.

Для обліку результатів діяльності прокурорів наказом ГП «Про організацію діяльності органів прокуратури з питань ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, статистики та її аналізу» від 16 жовтня 2015 року №275 запроваджена інформаційно-аналітична система «Облік та статистика органів прокуратури» (ІАС «ОСОП»), промислова експлуатація якої розпочата з 25 липня 2016 року (наказ ГПУ від 25 липня 2016 року №264).

Результати судового розгляду по кримінальним провадженням інтегруються до ЄРДР з автоматизованої системи документообігу суду. Механізм надання відомостей щодо результатів судового розгляду до ЄРДР визначений у наказі ГПУ та ДСА «Про затвердження Порядку надсилання інформації про осіб у кримінальних провадженнях та електронних копій судових рішень щодо осіб, які вчинили кримінальні правопорушення» від 14 серпня 2014 року №82/108.

Все це покликано забезпечити відповідність дійсності статистичних даних щодо вчинених кримінальних правопорушень та діяльності органів досудового розслідування, прокуратури, зокрема, про результати кримінального переслідування осіб, які винні у їх вчиненні, при їх виробленні ГП з ЄРДР.

НАЗК відповідно до вимог п. 9 ч. 1 ст. 11 Закону «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року забезпечує ведення Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, до якого відповідно до Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, затвердженого рішенням НАЗК від 09 лютого 2018 року №166, вносяться відомості щодо осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, та юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення.

Своєчасність та достовірність внесення відомостей до цього реєстру забезпечується Порядком надсилання електронних копій судових рішень щодо осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, та

щодо юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення, затвердженого наказом ДСА та НАЗК від 10 квітня 2018 року №167/54/18.

Відповідно до п. 4, 5 Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, затвердженого цим рішенням, держателем та адміністратором Реєстру є НАЗК. Воно ж розробляє нормативно-правову базу для функціонування Реєстру, затверджує методичні рекомендації щодо його ведення, здійснює безпосередній контроль функціонуванням Реєстру. Відомості з цього реєстру, а також результати діяльності НАЗК, досліджень як урядових так і неурядових організацій та інша інформація стосовно ситуації щодо корупції відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 11 Закону «Про запобігання корупції» має піддаватися аналізу та оприлюднюватися НАЗК на його сайті¹.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 9 Закону «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» АРМА має здійснювати аналіз статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації про виявлення, розшук та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

Джерелами відомостей для статистичного обліку результатів діяльності АРМА є дані управління АРМА з виявлення та розшуку активів, з питань управління активами та міжнародного управління. В подальшому до цих джерел має бути долучений Реєстр активів, на які накладено арешт в кримінальному провадженні, запуск якого на момент підготовки цього звіту відповідно до розпорядження КМ від 18 грудня 2018 року №1106-р запланований тільки у дослідну експлуатацію. Із запуском цього реєстру відповідно до вимог ч. 1 ст. 25 Закону «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10 листопада 2015 року має суттєво покращитися технічні можливості у одержанні даних для здійснення статистичних спостережень щодо:

1) активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні; сум коштів, характеристик та оціночної вартості майна, майнових та інших активів;

2) органів досудового розслідування, судів, прокуратур, кримінальні провадження, у яких приймалися рішення щодо арешту активів, їх конфіскації; осіб підозрюваних, обвинувачених у таких провадженнях;

3) заходів, вжитих у кримінальному провадженні, пов'язаних з арештом та управлінням активами, у тому числі кошти, одержані від реалізації активів, а також від управління ними (дивіденди, проценти тощо);

4) судових рішень про конфіскацію, спеціальну конфіскацію або стягнення в дохід держави активів у кримінальному провадженні, стану їх виконання та управління конфіскованими активами, у тому числі про кошти, одержані від реалізації активів;

5) рішень іноземних компетентних органів щодо накладення арешту та конфіскації активів в Україні, стану їх виконання;

¹ <https://nazk.gov.ua>

6) рішень компетентних органів України щодо накладення арешту та конфіскації активів за кордоном, стан їх виконання;

7) виконання міжнародних угоди щодо розподілу та повернення активів в Україну.

Нормативні приписи щодо статистичного спостереження за показниками здійснення правосуддя у кримінальних справах містяться у:

1) Положенні про автоматизовану систему документообігу суду, затвердженого рішенням Ради суддів України від 26 листопада 2010 року №30;

2) Інструкції щодо подання і заповнення форм звітності про розгляд апеляційними та місцевими (крім господарських) судами судових справ і матеріалів, затверджена наказом Державної судової адміністрації України (ДСА) від 05 червня 2006 року №55;

3) наказі ДСА «Про затвердження річних форм звітів щодо здійснення правосуддя місцевими та апеляційними судами» від 23 червня 2018 року №325.

Перший нормативний документ спрямований на забезпечення підготовки та оприлюднення статистичних даних щодо роботи судів, зібраних в автоматичний спосіб підсистемою Динамічна статистика автоматизованої системи документообігу суду¹, та використання в подальшому цих даних для заповнення форм первинних звітів про стан розгляду судових справ і матеріалів судами, які виступають основою для складання зведених звітів територіальними підрозділами ДСА та ДСА в цілому по державі.

Другий та третій – спрямовані на забезпечення реалізації п. 6 ч. 1 ст. 152 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року шляхом визначення механізму узагальнення показників діяльності судів ДСА для здійснення нею оцінки ефективності роботи судів.

Програмно-технічну основу обліку показників розгляду кримінальних справ судами складає автоматизована система документообігу суду. Відповідно до п. 1 Розділу II Положення «Про автоматизовану систему документообігу суду», затвердженого Рішенням Ради суддів України від 26 листопада 2010 року №30, вона представляє собою сукупність комп'ютерних програм і відповідних програмно-апаратних комплексів, що входять до складу Єдиної судової інформаційної системи, та забезпечують виконання завдань, визначених цим Положенням, в тому числі таких як: функціонування документообігу суду та органів системи правосуддя; обмін інформацією між ними та з іншими органами державної влади; обмін з єдиною централізованою базою даних судової влади; оприлюднення інформації за допомогою офіційного веб-порталу судової влади України; захист інформації від несанкціонованого доступу, тощо.

Однак, відповідно до вимог п. 5 Розділу 5 Закону «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу про адміністративне судочинство України та інших законодавчих актів» від 3 жовтня 2017 року здійснюється розробка та поступове

¹ Автоматизована система документообігу суду в подальшому згідно із Концепцією побудови Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС), затвердженої наказом ДСА №168 від 13 квітня 2018 року, має бути замінена на ЄСІТС.

запровадження у діяльність органів судової влади програмних модулів Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, яка має замінити собою існуючу автоматизовану систему документообігу суду.

Відповідно до Концепції побудови Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС), затвердженої наказом ДСА від 13.04.2018 №168, вона, зокрема, в подальшому має забезпечити захищене зберігання, автоматизовану аналітичну і статистичну обробку інформації, яка знаходиться у цій єдиній базі даних.

ДКВС здійснює облік засуджених, наповнення установ виконання покарань та слідчих ізоляторів відповідно до вимог Інструкції про роботу відділів (груп, секторів, старших інспекторів) контролю за виконанням судових рішень установ виконання покарань та слідчих ізоляторів, затвердженої наказом МЮ від 08 червня 2012 року №847/5, а оприлюднення статистичної інформації за запитами фізичних та юридичних осіб даних такого обліку здійснюється відповідно до положень Закону «Про доступ до публічної інформації», указу Президента «Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації» від 05 травня 2011 року №547, наказу Державної пенітенціарної служби «Про затвердження Переліку видів публічної інформації, розпорядником якої є Державна пенітенціарна служба України» від 15 травня 2013 року №281/ОД-13.

У ДВС статистичний облік виконання судових рішень здійснюється Автоматизованою системою виконавчого провадження (п. 6 ч. 2 ст. 8 Закону «Про виконавче провадження» від 02 червня 2016 року та п. 6 розділу I та розділу V Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження, затвердженого наказом МЮ №2435/5 від 05 серпня 2016 року). Автоматизована система виконавчого провадження є комп'ютерною програмою, що забезпечує збирання, зберігання, облік, пошук, узагальнення, надання відомостей про виконавче провадження, формування Єдиного реєстру боржників та захист від несанкціонованого доступу. Адміністратором цієї системи є державне підприємство «Національні інформаційні системи», уповноважене відповідно до законодавства на забезпечення здійснення заходів із створення та технологічного супроводження програмного забезпечення цієї системи, збереження та захисту даних, що містяться у ній.

МЮ, маючи в підпорядкуванні ДКВС та ДВС, є державним органом, який для забезпечення виконання завдань, які покладені на нього, одержує доступ до статистичних відомостей щодо виконання ними судових рішень на підставі пп. 6 п. 12-2 положення «Про Міністерство юстиції України», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №228 від 2 липня 2014 року. Однак, систематизацією та оприлюднення статистики виконання рішень судів кримінальної юрисдикції це міністерство не здійснює.

Висновки до розділу 1.

1. Відповідно до чинних нормативно-правових актів Держстат як центральний орган виконавчої влади уповноважений здійснювати державні

статистичні спостереження та формувати методологію їх здійснення як його структурними підрозділами, так і іншими органами державної влади.

У Законі України «Про державну статистику» здійснення статистичних спостережень у галузі кримінальної статистики не визначено як напрямок діяльності Держстату. Однак, практика діяльності цього органу державної влади свідчить про те, що статистичні дані щодо кількості та різновидів адміністративних правопорушень, злочинів, вчинених в Україні, притягнутих до відповідальності за їх вчинення осіб визначаються Держстатом як складові блоку статистичних даних «Демографічна та соціальна статистика».

2. Несистемне, з перервами у декілька років оприлюднення Держстатом статистичних збірників, які містять дані щодо правосуддя та злочинності в Україні, та їх зміст свідчать про те, що кримінальні правопорушення, діяльність органів правопорядку та правосуддя, а також державних органів, які здійснюють виконання судових рішень, не виступають як об'єкти постійного і комплексного статистичного спостереження та аналізу Держстатом. Понад те – такі статистичні збірники є компіляцією зібраних органами правопорядку статистичних даних в абсолютних величинах без їх статистичного аналізу.

3. Фактично статистичні спостереження у галузі кримінальної статистики щодо виявлення та попередження злочинів під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, кримінальних правопорушень та досудового розслідування кримінальних проваджень щодо них, корупції у державі, виявлення, розшуку та управління активами у кримінальних провадженнях, діяльності судів кримінальної юрисдикції та виконання судових рішень у кримінальних провадженнях за кримінальними правопорушеннями, здійснюється на підставі законів, які регламентують діяльність ГП, НП, НАБ, ДБР, ДСА, НАЗК, АРМА, МЮ, відомчих та міжвідомчих наказів ГП, МВС, СБ, МФ, МЮ, НАБ, ДБР, ДСА.

Ці органи державної влади самостійно, виходячи із власних адміністративних потреб, без методичного забезпечення з боку Держстату визначають переліки об'єктів, параметрів, методів та засобів здійснення статистичних спостережень.

Розділ 2.

Особливості формування статистичних звітів щодо кримінальних правопорушень, діяльності органів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури, судів, виконання судових рішень у кримінальних провадженнях та їх оприлюднення

2.1. Особливості здійснення статистичних спостережень за результатами оперативно-розшукової діяльності органів правопорядку

Статистичне узагальнення показників оперативно-розшукової діяльності здійснюється інформаційно-аналітичними підрозділами органів правопорядку. Результати такого узагальнення не оприлюднюються. Підставою для цього визначається те, що кількість порушених, закритих оперативно-розшукових справ, їх реалізація у формі кримінальних проваджень з подальшим притягненням осіб до кримінальної відповідальності відносяться до відомостей про результати оперативно-розшукової діяльності, розголошення яких створює загрозу національним інтересам і безпеці відповідно до п. 4.4.3 Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, затвердженого наказом СБ від 12 серпня 2008 року №440.

Єдиним органом правопорядку, який оприлюднює такі відомості, є НАБУ. На сайті Бюро¹ кожні 6 місяців розміщується звіт про кількість оперативно-розшукових справ та їх реалізацію у формі кримінальних проваджень. Це відбувається на виконання вимог п. 1 ч. 3 ст. 26 Закону «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 року.

Наявність на законодавчому рівні подібних приписів та форма їх виконання НАБУ свідчить про те, що цим органом правопорядку не розголошуються відомості, які підпадають під дію п. 4.4.3 Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, і вони можуть бути взяті як приклад для нормативно-правової регламентації та формування звітності щодо здійснення оперативно-розшукової діяльності та її результатів всіх інших органів правопорядку. Оприлюднення таких даних необхідно для оцінки ефективності здійснення оперативно-розшукової діяльності органами правопорядку у взаємозв'язку із результатами кримінальної процесуальної діяльності органів досудового розслідування.

¹ <https://nabu.gov.ua/reports>

2.2. Статистичні спостереження щодо виявлених кримінальних правопорушень і за кримінальною процесуальною діяльністю з досудового розслідування кримінальних проваджень щодо них

У ЄРДР акумулюється інформація про події кримінальних правопорушень, осіб, які їх вчинили, результати досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень та на виконання нормативних приписів ст. 6 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року ГП як адміністратор ЄРДР здійснює та оприлюднює на своєму сайті¹ щоквартальні та щорічні узагальнення цих статистичних даних.

Структурними складовими таких узагальнень, які наводяться у формі абсолютних величин у форматі таблиць excel, в контексті кримінальної статистики є статистична інформація:

1) *про роботу прокурора*. Наводяться дані про: а) представництво інтересів громадян та держави в суді (з питань відшкодування шкоди, заподіяної кримінальними правопорушеннями, оскарження з цих питань рішень судів першої, апеляційної інстанцій, та їх результати); б) нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування²; в) результати розгляду апеляційних скарг прокурора з питань досудового розслідування; г) клопотання до суду про застосування запобіжних заходів; ґ) участь прокурорів у судовому розгляді кримінальних проваджень судами всіх інстанцій; д) розглянуті апеляційні, касаційні скарги та заяви прокурора (за кількістю осіб); е) перегляд судових рішень (за кількістю осіб) з ініціативи прокурора; є) робота зі зверненнями про правову допомогу; ж) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах; з) нагляд за додержанням законів при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян; и) нагляд за додержанням законів при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення; і) звільнення за ініціативою прокурора незаконно утримуваних осіб з приміщень, призначених для відбування дисциплінарних стягнень; ї) розгляд і вирішення звернень прокурором; й) висвітлення діяльності органів прокуратури; к) розгляд запитів на інформацію;

2) *про роботу слідчих органів прокуратури*. Вказуються а) кількість кримінальних проваджень, у яких закінчено досудове розслідування; б) результати розслідування кримінальних проваджень; в) строки досудового розслідування; г) підстави закриття кримінальних проваджень; ґ) дані про виправданих осіб та осіб, стосовно яких кримінальне провадження закрито за реабілітуючими підставами; д) кількість кримінальних проваджень, у яких зупинено досудове розслідування; е) кількість затриманих осіб як підозрюваних, обрання запобіжного заходу; є) кількість повернутих судом кримінальних проваджень, обвинувальних актів, клопотань прокурору та результати їх розслідування; ж) забезпечення відшкодування збитків за закінченими

¹ <https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>

² Не дивлячись на назву цього розділу фактично наводяться дані тільки щодо прокурорського нагляду за органами досудового розслідування, а щодо нагляду за оперативно-розшуковою діяльністю статистики у звіті, який оприлюднений на сайті ГП, даних не має.

кримінальними провадженнями; з) кримінальні провадження про злочини, вчинені працівниками органів правопорядку, щодо застосування катувань та іншого жорстокого поводження; и) кількість повернутих справ судом для проведення додаткового розслідування відповідно до пункту 12 Перехідних положень КПК;

3) *про протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.* Розміщуються показники щодо: а) протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, по кримінальних правопорушеннях, у яких досудове розслідування проводилося слідчими органів прокуратури; б) закінчення досудових розслідувань у кримінальних провадженнях, у яких досудове розслідування проводилося слідчими органів прокуратури за кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 209, 209-1, 306 КК; в) кримінальних правопорушень, які передували (предикатні кримінальні правопорушення) легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом (ст. 209 КК), у кримінальних провадженнях, у яких досудове розслідування проводилося слідчими органів прокуратури; г) осіб, які вчинили кримінальні правопорушення у складі організованої групи та злочинної організації, які причетні до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом;

4) *про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування.* Сформовані такі групи даних: а) загальні відомості про кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень та результати їх досудового розслідування; б) кримінальні правопорушення, досудове розслідування у яких здійснюється органами прокуратури; в) кримінальні правопорушення, досудове розслідування у яких здійснюється органами військової прокуратури; г) кримінальні правопорушення, досудове розслідування у яких здійснюється органами Національної поліції; ґ) кримінальні правопорушення, досудове розслідування у яких здійснюється органами, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства; д) кримінальні правопорушення, досудове розслідування у яких здійснюється органами безпеки; е) кримінальні правопорушення, досудове розслідування у яких здійснюється НАБ; є) відомості про осіб, які потерпіли від кримінальних правопорушень; ж) відомості про матеріальні збитки, їх відшкодування та вилучення предметів злочинної діяльності (провадження, за якими закінчені розслідування); з) відомості про кримінальні правопорушення минулих років;

5) *про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення.* Узагальнені: а) віковий, освітній склад та громадянство осіб, які вчинили кримінальні правопорушення; б) відомості про зайнятість осіб, які вчинили кримінальні правопорушення; в) відомості про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення в групі, в стані сп'яніння, та повторно; г) віковий, освітній склад та громадянство осіб, які вчинили кримінальні правопорушення у минулих роках; ґ) відомості про зайнятість осіб, які вчинили кримінальні правопорушення у минулих роках; д) відомості про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення в групі, в стані сп'яніння та повторно у минулих

роках; е) відомості про осіб, щодо яких прийняті рішення судом у кримінальних провадженнях;

б) *про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності.* Наводяться відомості про: а) кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності; б) кримінальні правопорушення, вчинені з використанням бюджетних коштів, а також у сфері земельних правовідносин, приватизації та зовнішньоекономічної діяльності;

7) *про результати боротьби з організованими групами, злочинними організаціями.* Вказуються відомості: а) що характеризують виявлені організовані групи та злочинні організації за складом осіб (за участі неповнолітніх, наявністю корумпованих, міжрегіональних, транснаціональних зв'язків, на етнічній основі, за сферою вчинення злочинів, тривалістю функціонування, кількістю осіб); б) про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення у складі організованої групи та злочинної організації (їх демографічні, соціальні дані, судимість); в) щодо закінчених проваджень про кримінальні правопорушення, учинені організованими групами та злочинними організаціями; г) про рух кримінальних проваджень; ґ) про матеріальні збитки, їх відшкодування та вилучення предметів злочинної діяльності (у закінчених кримінальних провадженнях); д) про результати судового розгляду кримінальних проваджень про кримінальні правопорушення, учинені у складі організованих груп та злочинних організацій.

Вивчення наведеної звітності з 2011 року по травень 2019 року свідчить про те, що ГПУ фактично здійснює багаторічне структуроване за великою кількістю параметрів статистичне спостереження за проявами передбачених у КК протиправних дій, особами, які вчинили кримінальні правопорушення, діяльністю прокурорів, органів досудового розслідування.

Така статистична звітність помісячно та за рік оприлюднюється на сайті ГПУ та є загальнодоступною. Але ця звітність не містить результатів здійснення статистичного аналізу даних проведеного статистичного спостереження. Тобто ГПУ у своїх звітах відображає відомості про реалізацію тільки перших двох з трьох етапів статистичних досліджень – статистичного спостереження та систематизації і групування, зібраних під час спостереження статистичних показників.

Відсутність метаданих, які пояснюють різницю між окремими статистичними показниками за попередні періоди здійснення статистичних спостережень, не виділення причин таких змін, взаємозв'язку між показниками окремих явищ у поточному та попередніх періодах та обґрунтування їх впливу на динаміку прояву об'єктів статистичного спостереження у взаємозв'язку із реалізацією заходів кримінально-правового впливу свідчить про неповноту статистичних досліджень ГП.

Як приклад візуалізації вітчизняної кримінальної статистики як для ГП, Держстату, так і інших державних органів можна навести практику формування інтерактивних карт України з відображенням статистичних даних про кримінальні правопорушення (всього кримінальних правопорушень, з них

тяжких та особливо тяжких, скоєних неповнолітніми або за їх участю, групою осіб, особами в стані алкогольного сп'яніння, які раніше вчиняли злочини, у сфері обігу наркотичних засобів, виявлено осіб, які вчинили правопорушення) на 10 тис. населення по адміністративно-територіальним одиницям від районного рівня на порталі datatowel.in.ua.¹

В якості ж прикладу формування метаданих до статистичних звітів у галузі кримінальної статистики:

- Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики / [О. В. Калітенко, Д. О. Калмиков, І. Б. Коліушко та ін.] ; за заг. ред. М. І. Хавронюка. К. : Москаленко О. М., 2018. – 364 с.

- Статистичний аналіз судових рішень у кримінальних справах, що стосуються корупції / А. Горбаль, Р. Насрідінов, І. П'ятак. Український центр суспільних даних. 2019. – 44 с.

Також не можна не відмітити наявність об'єктивно існуючої зацікавленості у позитивній динаміці показників кримінальної статистики керівництва ГП, особливо в контексті якості та ефективності діяльності прокурорів², а також потенційної можливості консолідації позицій керівництва ГП та органів правопорядку, яка на фоні їхньої політичної заангажованості та неможливості одержати статистичні дані про вчинені кримінальні правопорушення, діяльність прокурорів, органів досудового розслідування, тощо з альтернативних джерел для їх перевірки як іншими органами державної влади, так і громадськими організаціями, науковцями, тощо – є чинниками, які не можна ігнорувати при оцінці їх достовірності.

2.3. Стан здійснення статистичних спостережень за результатами діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції

НАЗК є органом державної влади, до компетенції якого входить здійснення аналізу стану корупції в Україні. Звіти НАЗК оприлюднюються на сторінках його сайту:

1) «Статистичні дані»³ у розділі «Декларування», на якій розміщуються відомості про кількість проведених НАЗК повних перевірок та заходів щодо контролю за своєчасністю подання декларацій, обґрунтованих висновків, переданих до органів правопорядку та спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, висновків за фактами умисного неподання декларацій, складених НАЗК адміністративних протоколів за порушення вимог фінансового контролю;

¹

<https://datatowel.in.ua/crime?fbclid=IwAR28vvFQBdLM7Q1bzaLevPHJlpYlRyZt4b9lFEKW10KhIHx8yzUGxPSnIcw>

² На це звертається також увага у роботах: Роль прокурора на досудовій стадії кримінального процесу: звіт за результатами дослідження (Ю. Белоусов та ін., 2017) – Режим доступу: https://issuu.com/irf_ua/docs/prokuror_210_270; Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики / [О.В. Калітенко, Д.О. Калмиков, І.Б. Коліушко та ін.] ; за заг. ред. М.І. Хавронюка. – К. : Москаленко О.М., 2018. – С. 305.

³ <https://nazk.gov.ua/uk/departament-perevirky-deklaratsij-ta-monitoryngu-sposobu-zhyttya/novyny/>

2) «Плани та звіти»¹ у розділі «Про НАЗК», де розміщується річний звіт про роботу НАЗК та щомісячні статистичні дані про роботу НАЗК. Компонентом такого звіту є розділи «Контроль та перевірка декларацій, моніторинг способу життя осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування», «Діяльність у сфері запобігання політичній корупції» та додаток «Підсумки роботи НАЗК у 2018 році».

У цих звітах основна увага приділяється проведенням НАЗК заходам – підготовці проектів та прийняттю нормативно-правових актів з питань діяльності агентства, кадровому забезпеченню, підвищенню кваліфікації співробітників, фінансово-господарській діяльності відомства, контролю за розробкою та реалізацією антикорупційних програм щодо запобігання корупції у органах влади, перевіркам стану організації роботи із запобігання та виявлення корупції, моніторингу дотримання законодавства про конфлікт інтересів, контролю та перевірці декларацій, моніторинг способу життя осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, контролю за поданням звітів політичними партіями та достовірністю відомостей, що містяться у них, організації взаємодії з іншими органами державної влади, зокрема органами правопорядку, громадськістю та міжнародному співробітництву. Інформаційно-аналітичні викладки щодо кількості правопорушень стосуються адміністративних правопорушень.

По суті важко дати позитивну оцінку таким звітам, як таким що відображають стан корупції в Україні. Дані про корупційні кримінальні правопорушення, заходи із запобігання корупційним кримінальним правопорушенням, їх результати, показники з Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, у абсолютних та відносних величинах не наводяться та не аналізуються у взаємозв'язку із результатами діяльності інших органів державної влади у цій сфері та заходами, які реалізовані НАЗК.

Через це неможливо здійснити оцінку реальної ролі НАЗК у запобіганні корупції в Україні та перевірку достовірності звітності через її зв'язку зі звітністю ГП щодо корупційних кримінальних правопорушень за цей же рік. Наприклад, у статистичних даних НАЗК за 2018 рік² зазначено, що агентством протягом 2018 року направлено до органів правопорядку 249 обґрунтованих висновків: 90 за ознаками декларування недостовірної інформації на суму понад 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб (ст. 366-1 КК) та незаконного збагачення (ст. 368-2 КК), а 159 – за ознаками умисного неподання декларації (ст. 366-1 КК). А на стор. 32 Звіту про діяльність НАЗК за 2018 рік вказано, що НАЗК у 2018 році направило до Головного слідчого управління НПУ 6 матеріалів, які містять ознаки таких кримінально караних діянь як:

- подання керівником (уповноваженою особою) політичної партії завідомо недостовірних відомостей у звіті політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання майнового характеру (частина перша статті 159 КК);

¹ <https://nazk.gov.ua/uk/pro-nazk/plany-ta-zvity/>

² <https://nazk.gov.ua/uk/departament-perevirky-deklaratsij-ta-monitoringu-sposobu-zhyttya/novyny/>

- незаконне збирання, зберігання, використання, знищення, поширення конфіденційної інформації про особу або незаконна зміна такої інформації посадовою особою політичної партії (частина перша статті 182 КК);
- підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів посадовою особи політичної партії (частина перша статті 358 КК).¹

Однак, чи були внесені відомості щодо цих фактів до ЄРДР та результати досудового розслідування кримінальних проваджень на момент складання звітів можна тільки здогадуватися, оскільки у Єдиному звіті про кримінальні правопорушення за 2018 рік, розміщеному на сайті ГП, не передбачений облік кількості кримінальних проваджень по ст. 159, 182, 358, 366-1, 368-2 КК, розпочатих за матеріалами НАЗК, та результати їх досудового розслідування. У звітах ДСА щодо результатів судового розгляду таких кримінальних справ також відсутні відповідні дані.

2.4. Особливості формування статистичних звітів щодо результатів діяльності Агентства з розшуку та менеджменту активів

АРМА статистичну інформацію щодо своєї діяльності презентує у річних звітах агентства та публічних звітах Голови цього відомства, які розміщуються на сторінці «Звіт про роботу» розділу «Діяльність» сайту АРМА². Кожен звіт має виділені підрозділи присвячені:

- кількісним та якісним показникам діяльності з виявлення та розшуку активів, які містять дані у абсолютних величинах про кількість запитів до АРМА в рамках кримінальних проваджень від ГП, НАБ, НП, СБ, а також від уповноважених органів інших держав міжнародних запитів через мережу CARIN (Камденську міжвідомчу мережу з питань повернення активів), запитів здійснених АРМА щодо уточнення деталей кримінального провадження, кількість розшуканого та виявленого майна та активів та кількість фізичних та юридичних осіб, інформація про майно яких була опрацьована;

- діяльності з управління активами, де наводяться дані про кількість арештованих, переданих в управління АРМА активів по різновидам (транспорт та транспортні засоби, багатофункціональні комплекси, нерухомість (офісна, складська, торгівельна, житлова тощо), частка у статутному (складеному) капіталі, корпоративні права, інше (сільгосптехніка, обладнання тощо)), вартість активів за категоріями, які виявлені, на які накладено арешт, щодо яких АРМА вживалися заходи з управління.

Недоліком таких звітів є те, що у них не наводяться відомості про кількість:

- активів з розподілом по видам злочинів, по яким АРМА здійснювалися заходи з розшуку, виявлення та управління активами;

¹ Звіт НАЗК за 2018 рік. – <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/Zvit2018-1.pdf>

² <http://arma.gov.ua/zvit-pro-robuty>

- активів за різновидами з числа розшуканих АРМА та на які в подальшому був накладений арешт у кримінальних провадженнях;
- активів за різновидами, які були взяті в управління АРМА у минулі роки, та залишилися в управлінні у поточному році, дохід, одержаний від управління такими активами у поточному році;
- активів, які знаходилися в управлінні АРМА, з яких був знятий арешт або конфіскованих за вироком суду.

Наявність таких даних забезпечувала би оцінку як ефективності діяльності АРМА, так і критичну оцінку діяльності органів правопорядку щодо реалізації у кримінальних провадженнях заходів спрямованих на забезпечення відшкодування шкоди, конфіскації та спеціальної конфіскації активів, зокрема, на предмет достовірності заяв керівників цих органів щодо реалізації цих заходів протягом звітного року.

2.5. Статистичне спостереження за станом здійснення правосуддя у сфері кримінального судочинства судами першої та апеляційної інстанції

У порівнянні зі статистичними узагальненнями діяльності органів правопорядку ГП інформаційно-аналітичні огляди стану здійснення правосуддя у сфері кримінального судочинства ДСА містять не тільки статистичні дані в абсолютних величинах щодо окремих параметрів діяльності органів судової влади, а і відомості, які інтерпретують та візуалізують результати статистичних спостережень за підсумками року та зміни у них відносно показників попереднього року. Такі звіти розміщуються на сторінці «Судова статистика»¹ сайту «Судова влада України». До їх числа входять:

- звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження;
- звіт судів про стан розгляду справ про злочини щодо легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму;
- звіт судів апеляційної інстанції про розгляд апеляційних скарг у порядку кримінального провадження;
- звіт про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності та види кримінального покарання;
- звіт про склад засуджених;
- звіт про неповнолітніх засуджених.

Ці звіти розраховуються автоматично на підставі відомостей, що вносяться до автоматизованої системи документообігу суду та засвідчуються електронними цифровими підписами відповідальних за їх подання службових осіб апаратів судів та ДСА.

ДСА також практикується підготовка щорічних оглядів стану здійснення правосуддя, у яких шляхом порівняння з показниками попереднього року

¹ https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/

наводяться кількісні показники позитивної або негативної динаміки з виділенням чинників, які вплинули на ці показники.

Виходячи з цих звітів об'єктами статистичного спостереження ДСА в контексті кримінальної статистики виступають:

- 1) чисельність суддів місцевих та апеляційних судів;*
- 2) надходження до місцевих та апеляційних судів кримінальних справ, їх розгляд;*
- 3) якісні показники здійснення правосуддя, параметрами якого визначені строки, темпи провадження, кількість розглянутих справ одним повноважним суддею місцевих, апеляційних судів;*
- 4) розгляд кримінальних справ (проваджень) місцевими загальними судами (за видами злочинів надійшло, перебувало у провадженні, провадження в яких закінчено, не розглянуто справ (проваджень) на кінець звітного періоду);*
- 5) структура злочинів за їх видами (злочини проти власності, проти життя та здоров'я особи, у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення, злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту, проти громадської безпеки, у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, проти встановленого порядку несення військової служби (військові), проти громадського порядку та моральності, проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина, у сфері господарської діяльності, проти правосуддя, у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації, проти основ національної безпеки України, інші злочини), питома вага, та динаміка змін видів злочинів у порівнянні із попереднім періодом статистичних спостережень;*
- 6) кількість кримінальних справ (проваджень) розглянутих судом присяжних у поточному році, в тому числі й за видами злочинів;*
- 7) кількість взятих та звільнених з під варти осіб за результатами розгляду кримінальних справ (проваджень), в тому числі звільнених під заставу;*
- 8) кількість потерпілих від злочинів, їх демографічні ознаки (стать, вік);*
- 9) кількість розглянутих (повернутих, задоволених, відмовлених), не розглянутих слідчим суддею клопотань, скарг, заяв під час досудового розслідування (накладення грошового стягнення; скасування накладення грошового стягнення; тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом; продовження строку тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом; встановлення процесуальних строків; відсторонення від посади; продовження строку відсторонення від посади; поміщення особи до приймальника-розподільника для дітей; скасування поміщення особи до приймальника-розподільника для дітей; продовження поміщення особи до приймальника-розподільника для дітей; проведення експертизи; проведення експертизи; застосування запобіжних заходів (особисте зобов'язання; особиста порука; тримання під вартою; тримання під вартою; домашній арешт; застава;*

передання неповнолітнього під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників; передання неповнолітнього, який виховується в дитячій установі); зміну запобіжного заходу; скасування запобіжного заходу; продовження строку тримання особи під домашнім арештом; звернення застави в дохід держави; дозвіл на затримання з метою приводу; застосування запобіжного заходу після затримання особи без ухвали про дозвіл на затримання; продовження строків тримання під вартою; проведення обшуку житла чи іншого володіння особи; проникнення до житла чи іншого володіння особи; тимчасовий доступ до речей і документів; арешт майна; скасування арешту майна; інші клопотання; скарги на дії, рішення чи бездіяльність слідчого, прокурора та інших осіб під час досудового розслідування (бездіяльність слідчого, прокурора; рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування; рішення слідчого про закриття кримінального провадження; рішення прокурора про закриття кримінального провадження; рішення прокурора, слідчого про відмову у визнанні потерпілим; рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора при застосуванні заходів безпеки; рішення слідчого, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій; рішення слідчого, прокурора про зміну порядку досудового розслідування та продовження його згідно з правилами, передбаченими главою 39 КПК; інші скарги); заяв про відвід);

10) кількість запитів (клопотань, скарг) розглянутих та задоволених судами у порядку надання міжнародної правової допомоги (про надання спеціального дозволу; про вручення документів; про тимчасову передачу до іноземної держави особи, яка відбуває покарання на території України; про допит за допомогою відео- або телефонної конференції; про арешт та конфіскацію майна; про оскарження рішення, дій чи бездіяльності органів державної влади, їх посадових чи службових осіб, відшкодування завданої шкоди та витрати, пов'язані з наданням міжнародної правової допомоги; про тимчасову видачу або транзитне перевезення; про видачу особи (екстрадицію); про застосування тимчасового арешту; про застосування екстрадиційного арешту; про застосування запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою; про затвердження згоди особи на видачу; про перейняття кримінального провадження);

11) основні види покарання та кількість осіб, звільнених від покарання;

12) дані про засуджених/виправданих осіб та коефіцієнт судимості в розрізі регіонів (за складами вчинених ними злочинів, наявність громадянства України чи іншої держави, стать, вік, вчинення ними злочинів у складі групи, організованої групи, злочинної організації, у стані алкогольного, наркотичного сп'яніння, заняття засуджених (робітники; державні службовці; судді; прокурори; інші службовці; військовослужбовці; лікарі, фармацевти; вчителі, викладачі; працівники засобів масової інформації; приватні підприємці; працівники господарських товариств; учні шкіл, ліцеїв, коледжів, гімназій; студенти навчальних закладів; інші заняття; пенсіонери, у тому числі інваліди; безробітні, працездатні, які не працювали і не навчалися; з цих всіх осіб мають не погашену та не зняту судимість; неповнолітні до 16 років, які не працювали і

не навчалися; утримувалися в установах виконання покарань, під вартою), освіта (повна вища; базова вища; професійно-технічна; повна загальна середня; базова загальна середня; початкова загальна; без освіти) на момент вчинення злочину, раніше вчинили злочин, але були звільнені від кримінальної відповідальності, судилися, але визнані такими, що не мають судимості, судилися, але судимість погашена чи знята, кількість засуджених, які мають не зняту і непогашену судимість (одну; дві; три і більше), з них кількість осіб, які мають судимість за злочини (проти життя чи здоров'я особи; проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи; проти власності; проти безпеки руху та експлуатації транспорту; інші злочини), або які мають не зняту і непогашену судимість (відбули покарання повністю; звільнені від покарання – умовно достроково, у зв'язку з амністією, з інших підстав; скоїли злочин, не відбувши покарання, у тому числі у вигляді позбавлення чи обмеження волі або арешту; учинили злочин у період відбуття покарання – в місцях позбавлення чи обмеження волі або арешту, іспитового строку, іншого покарання); на певній адміністративно-територіальній одиниці з розрахунку на 10 тис. осіб населення, яке мешкає на тій самій території);

13) кількість розглянутих (повернутих, задоволених, відмовлених), не розглянутих клопотань (подань) у порядку виконання судових рішень (про відстрочку виконання вироку; про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання; про заміну невідбутої частини покарання більш м'яким; про звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років; про направлення для відбування покарання жінок, звільнених від відбування покарання внаслідок їх вагітності або наявності дітей віком до трьох років; про звільнення від покарання за хворобою; про застосування до засуджених примусового лікування; про припинення примусового лікування; про направлення звільненого від покарання з випробуванням для відбування покарання, призначеного вироком; про звільнення від призначеного покарання з випробуванням після закінчення іспитового строку; про заміну покарання відповідно до ч. 5 ст. 53, ч. 3 ст. 57, ч. 1 ст. 58, ч. 1 ст. 62 КК; про застосування покарання за наявності кількох вироків; про тимчасове залишення засудженого у слідчому ізоляторі або переведення засудженого з арештного дому, виправного центру, дисциплінарного батальйону або колонії до слідчого ізолятора для проведення відповідних процесуальних дій під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених іншою особою або цією самою особою, за які вона не була засуджена, чи у зв'язку з розглядом справи в суді; про звільнення від покарання і пом'якшення покарання у випадках, передбачених ч. 2 і 3 ст. 74 КК; про застосування заходу стягнення до осіб, позбавлених волі, у виді переведення засудженого до приміщення камерного типу (одиначної камери); про зміну обов'язків, покладених на засудженого, звільненого від відбування покарання з випробуванням; інші питання про всякого роду сумніви і протиріччя, що виникають при виконанні вироку; про застосування амністії; про зняття судимості; про установлення, припинення адміністративного нагляду; про застосування обмежень, зміну обсягу обмежень особам, яким встановлено

адміністративний нагляд; про скасування або зміну примусових заходів медичного характеру; про приведення вироку у відповідність до нового закону, який звільняє від покарання або пом'якшує його; про скасування вироку, яким затверджена угода, з підстав невиконання умов угоди);

14) відомості про рух кримінальних справ (проваджень) щодо легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму, осіб, щодо яких знаходилися на розгляді в судах першої інстанції, за судовими рішеннями, що набрали і не набрали законної сили у звітному періоді;

15) кількість ухвалених за видами рішень місцевих судів, скасованих та змінених в апеляційному порядку у кримінальних справах, в тому числі кількість осіб, щодо яких були переглянуті процесуальні рішення слідчих суддів/судів, а також у розрізі місцевих судів (вироків за видами злочинів; ухвал про застосування чи відмову у застосуванні примусових заходів медичного характеру; застосування чи відмову у застосуванні примусових заходів виховного характеру; закриття кримінального провадження; повернення скарги; відмову у відкритті провадження; повернення обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру; роз'яснення судового рішення або відмову у його роз'ясненні; вирішення питань, пов'язаних з виконанням вироку; наслідки кримінального провадження за нововиявленими обставинами);

16) розгляд заяв про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами (штучне створення або підроблення доказів, неправильність перекладу висновку і пояснень експерта, завідомо неправдиві показання свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, на яких ґрунтується вирок; скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення вироку чи постановлення ухвали, що належить переглянути; інші обставини, які не були відомі суду на час судового розгляду при ухваленні судового рішення і які самі по собі або разом із раніше виявленими обставинами; встановлена Конституційним Судом України неконституційність, конституційність закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи; встановлення вини судді у вчиненні злочину або зловживання слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду під час кримінального провадження, внаслідок якого було ухвалено судові рішення).

Вивчення статистичних звітів ДСА свідчить про те, що вони носять комплексний характер – у них відображаються кількість та навантаження на суддів, інтенсивність та результати здійснення судового контролю та судового розгляду кримінальних справ, показники здійснення правосуддя у окремих судах, відомості про кількість кримінальних справ за статтями КК, які були розглянуті судами першої та апеляційної інстанції, кількість засуджених та види покарань, які до них застосовані судом. Але співставлення параметрів цих звітів зі звітами ГП свідчить про те, що їх не можна використати для взаємної перевірки достовірності даних, які в них містяться. Наприклад:

- у розділі 1 Звіту судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження у 2018 році кількість проваджень, які надійшли у

звітному періоді до судів першої інстанції, по жодному з видів злочинів¹ не співпадає з кількістю кримінальних проваджень за аналогічними видами злочинів, які були направлені до суду органами досудового розслідування, зазначену у розділах 2-7 Єдиного звіту про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2018 року ГПУ². Причиною цього є те, що у звітах ГП відображається кількість кримінальних проваджень, скерованих до суду станом на 31 грудня минулого року, але кримінальні провадження, які скеровуються у останні дні цього року поступають до суду та обліковуються автоматизованою системою документообігу суду у новому році і, відповідно, включаються до звіту за новий рік. Так само не збігається кількість потерпілих у кримінальних провадженнях, яка наводиться у розділі 2 Звіту судів першої інстанції та у розділі 8 Єдиного звіту про кримінальні правопорушення. Причому облік потерпілих у звіті судів першої інстанції є більш деталізованим за складами злочинів ніж у звіті ГП;

- у таблиці 4 Звіту про роботу прокурора за грудень-січень 2018 року³ містяться відомості про кількість клопотань прокурора до суду про застосування запобіжних заходів за їх видами, відмов слідчого судді у задоволенні клопотань та подання апеляційних скарг на ухвали слідчого судді про відмову в застосуванні запобіжного заходу, але у розділі 3 Звіту судів першої інстанції за цей же рік⁴ наводяться агреговані відомості щодо клопотань не тільки прокурора, слідчого, а й інших учасників кримінального провадження, так само й у розділі 4 Звіту судів апеляційної інстанції про розгляд апеляційних скарг у порядку кримінального провадження⁵.

Аналіз змісту звітів по судах апеляційної інстанції свідчить про те, що у них результати апеляційного розгляду наводяться без прив'язки до складів злочинів, у кваліфікації яких були встановлені помилки, і статей КПК, які були порушені під час судового розгляду.

Ця обставина виключає можливість з'ясування, при розгляді та постановленні процесуальних рішень, у яких саме кримінальних справах були на розсуд суду апеляційної інстанції допущені порушення норм матеріального або процесуального права. А ці відомості є необхідними для моніторингу таких порушень для визначення потреб у здійсненні заходів, спрямованих на з'ясування причин таких порушень та їх припинення в майбутньому.

2.6. Особливості формування статистичних звітів щодо здійснення правосуддя Верховним Судом

¹ https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2018

² https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113653&libid=100820&c=edit&_c=fo

³ https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113653&libid=100820&c=edit&_c=fo

⁴ https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2018

⁵ https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2018

Звіти про здійснення правосуддя Верховним Судом формуються за календарний рік та оприлюднюються окремо від звітності судів першої та апеляційної інстанції на відповідній сторінці сайту Верховного Суду¹.

У звітах про здійснення правосуддя Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду відображаються в абсолютних цифрах:

1) *загальні показники здійснення правосуддя* (перебувало на розгляді упродовж періоду, не розглянуто на початок періоду, надійшло на розгляд та розглянуто з них – повернуто, відмовлено у відкритті провадження/у задоволенні заяви, розглянуто по суті/здійснено перегляд судового рішення, не розглянуто на кінець періоду);

2) *результативність здійснення правосуддя щодо касаційних скарг і справ за видом оскаржуваного рішення у кримінальних справах* (перебувало на розгляді, не розглянуто на початок періоду, надійшло на розгляд, передано справ на розгляд Великої Палати Верховного Суду, розглянуто з них – відмовлено у відкритті провадження, повернуто, закрито касаційне провадження, у задоволенні скарги відмовлено та судові рішення залишено без змін, скаргу задоволено та судові рішення змінено, скаргу задоволено та судові рішення скасовано, у тому числі із закриттям провадження у справі, з призначенням нового розгляду, у тому числі у суді першої, апеляційної інстанції, не розглянуто на кінець періоду);

3) *результативність здійснення касаційного перегляду за кількістю осіб* (загальна кількість судових рішень, переглянутих у касаційному порядку, з них – у задоволенні скарги відмовлено та судові рішення залишено без змін, скаргу задоволено та судові рішення змінено, скаргу задоволено та судові рішення скасовано, у тому числі із закриттям провадження у справі, з направлення справи на новий розгляд/призначенням нового розгляду, у тому числі у суді першої, апеляційної інстанції);

4) *результативність здійснення касаційного перегляду за кількістю осіб, засуджених до довічного позбавлення волі* (загальна кількість осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, щодо яких вироки суду переглянуті у касаційному порядку, у тому числі – вирок залишено без змін, вирок змінено, із зміною покарання на позбавлення волі на певний строк, з них із закриттям провадження у справі, загальна кількість осіб. Засуджених до позбавлення волі, щодо яких вироки суду переглянуті за нововиявленими або виключними обставинами, у тому числі – вирок залишено без змін, вирок змінено із зміною покарання на позбавлення волі на певний строк, з них із перекваліфікацією злочину, вирок скасовано, із закриттям провадження у справі).

Недоліком звітів Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду є те, що категорії злочинів у всіх, окрім звіту щодо скарг осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, наводяться не окремо по статтях КК, а по розділах його Особливої частини.

У звітах же судів першої інстанцій показники по розгляду ними кримінальних справ наведені по складах злочинів. Ця обставина виключає

¹ https://supreme.court.gov.ua/supreme/pokazniki-diyalnosti/sud_statistika/stat_zvit_2018_zag

можливість з'ясовувати при розгляді та постановленні процесуальних рішень цим судом, у яких саме кримінальних справах були виявлені порушення норм матеріального або процесуального права.

Окрім звітів ДСА про діяльність судів кримінальної юрисдикції Касаційним кримінальним судом у складі Верховного Суду схвалюються та оприлюднюються щорічні узагальнення стану здійснення судочинства судами кримінальної юрисдикції, які готуються відділом аналізу судової статистики судів кримінальної юрисдикції правового управління департаменту аналітичної та правової роботи Верховного Суду. На момент підготовки цього звіту на сайті Верховного Суду оприлюднені такі узагальнення – Аналіз стану здійснення судочинства судами кримінальної юрисдикції у 2017 році та Стан здійснення судочинства в Україні судами кримінальної юрисдикції у 2018 році. Зміст цих документів відповідає їхній назві.

У першому документі здійснено інтерпретацію показників, наданих ДСА, з виділенням негативних обставин (наприклад, збільшення навантаження на суддів через ріст кількості скерованих до суду кримінальних справ на фоні фактичного зменшення кількості суддів, які уповноважені на здійснення правосуддя, або збільшення кількості залишку нерозглянутих кримінальних справ через неприбуття (неявку) обвинувачених (підсудних), свідків, захисників, прокурорів та інших учасників процесу, тощо), які вплинули на стан розгляду кримінальних справ по суті. У такому контексті у цьому документі аналізується:

- надходження до судів України справ і матеріалів кримінального судочинства;
- навантаження на суддів;
- розгляд кримінальних проваджень (справ) місцевими загальними судами;
- оперативність розгляду місцевими загальними судами кримінальних проваджень (справ);
- розгляд клопотань, скарг, заяв під час досудового розслідування та судового розгляду;
- апеляційний розгляд кримінальних проваджень (справ);
- касаційний розгляд кримінальних проваджень (справ);
- перегляд Верховним Судом судових рішень у кримінальних провадженнях і справах про адміністративні правопорушення;
- розгляд загальними судами кримінальних проваджень (справ) про злочини, вчинені неповнолітніми чи за їх участю;
- розгляд загальними судами кримінальних проваджень (справ) про злочини, вчинені організованими групами та злочинними організаціями;
- склад та структура засуджених осіб, види покарання;
- звернення до виконання рішень судів кримінальної юрисдикції.

Другий документ побудований за іншим принципом. На основі статистичних звітів ДСА сформований збірник таблиць, у яких наводяться кількісні показники у абсолютних цифрах за попередній та поточний періоди,

позитивну або негативну динаміку у відносних величинах по окремих показниках здійснення судочинства судами кримінальної юрисдикції.

Однак, такий підхід можна оцінити радше як регрес у статистичних дослідженнях показників діяльності кримінальної процесуальної діяльності судів. За рамками цих узагальнень у Стані здійснення судочинства в Україні судами кримінальної юрисдикції у 2018 році залишається визначення причин змін у динаміці кількості прояву об'єктів спостереження, що мало місце у Аналізі стану здійснення судочинства судами кримінальної юрисдикції у 2017 році.

Окремо формуються і звіти Великої Палати Верховного Суду. Вони відображають:

1) загальні показники здійснення правосуддя (в контексті кримінальної статистики такими показниками є – кількість скасованих рішень за нововиявленими обставинами, за виключними обставинами, постановлених окремих ухвал, винесених окремих думок, кількість справ, що надійшли з Касаційного кримінального суду на розгляд до Великої Палати Верховного Суду, з них – вважала відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду, Великої Палати Верховного Суду, якщо дійде висновку, що справа містить виключну правову проблему і така передача необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовної практики, коли учасник справи оскаржує судові рішення з підстав предметної чи суб'єктної юрисдикції, та кількість справ, повернутих до Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду);

2) результативність здійснення кримінального судочинства за формою процесуального звернення, з них касаційних справ, заяв про перегляд судових рішень за нововиявленими, виключними обставинами (перебувало на розгляді, не розглянуто на початок періоду, надійшло на розгляд, повернуто до касаційного суду, розглянуто з них – повернуто, відмовлено у відкритті провадження, повернуто, закрито провадження, розглянуто по суті, не розглянуто на кінець періоду).

Звіти Великої Палати Верховного Суду є малоінформативними щодо розглянутих нею кримінальних справ.

У них не передбачений облік їх за складами злочинів, різновидами встановлених порушень норм матеріального, процесуального права, рішень, які були ухвалені в результаті повторного розгляду справи в наслідок встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом, зокрема, Європейським судом з прав людини. Щодо останнього параметру, то він також відсутній й у звітах судів першої, апеляційної інстанції та Касаційного кримінального суду.

2.7. Статистична звітність щодо виконання Державною кримінально-виконавчою службою та Державною виконавчою службою судових рішень у кримінальних провадженнях

ДКВС формує звітність про:

- *чисельність засуджених в установах ДВКС;*
- *кількість установ виконання покарань;*
- *наявність руху та складу засуджених, кількість, склад і переміщення осіб, узятих під варту, і засуджених, які утримуються в СІЗО;*
- *режиму та контролю за виконанням судових рішень.*

Однак, ця звітність не є загальнодоступною – вона, у порівнянні із іншими органами державної влади, систематично не оприлюднюється на офіційних Інтернет-сайтах ані ДКВС, ані МЮ, якому підпорядковується ця служба. Але, на виконання вимог Закону «Про доступ до публічної інформації», указу Президента «Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації» від 5 травня 2011 року №547, наказу Державної пенітенціарної служби «Про затвердження Переліку видів публічної інформації, розпорядником якої є Державна пенітенціарна служба України» від 15 травня 2013 року №281/ОД-13 ДКВС відомості з цих звітів може надати за запитом фізичних або юридичних осіб.

Відомості щодо засудження осіб відображаються у Звіті про склад засуджених ДСА (див. п. 3.5. цього розділу), але його не можна вважати таким, що містить відомості про стан та результати виконання покарань щодо засуджених.

Формування статистичних звітів ДВС здійснюється в автоматичному режимі Автоматизованою системою виконавчого провадження на підставі внесених до неї даних.

Статистичні звіти ДВС щодо виконання рішень у кримінальних справах можуть містити відомості про:

1) *категорію стягнення* (забезпечення позову; зобов'язання вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення; поновлення на роботі; відібрання дитини; заборона вчиняти певні дії; конфіскацію майна засуджених; конфіскацію коштів та майна за вчинення корупційного та пов'язаного з корупцією правопорушення; оплатне вилучення; передача стягувачу предметів, зазначених у виконавчому документі; стягнення коштів на користь держави; рішення Європейського суду з прав людини; стягнення виконавчого збору; стягнення витрат виконавчого провадження)

2) *стягувача* (фізична особа; фізична особа-підприємець; юридична особа; державне підприємство; комунальне підприємство; держава; державний орган; орган місцевого самоврядування; установа банку);

3) *суб'єкта, що видав виконавчий документ* (суд загальної юрисдикції; Європейський суд з прав людини; державний виконавець).

Статистика ДВС щодо виконання нею рішень судів у кримінальних провадженнях, як і звіти ДКВС, не є загальнодоступною, що також ускладнює

здійснення оцінки ефективності реалізації заходів кримінально-правового впливу як цією службою так і у нашій державі в цілому.

Висновки до розділу 2.

1. Найбільший обсяг статистичних даних у галузі кримінальної статистики збирається та узагальнюється ГП та ДСА. Ці органи державної влади завдяки функціонуванню Єдиного реєстру досудових розслідувань та Автоматизованої системи документообігу суду можуть здійснювати суцільні статистичні спостереження за такими, що стали відомі органам правопорядку подіями кримінальних правопорушень та осіб, які їх вчинили, кримінальною процесуальною діяльністю прокурорів, органів досудового розслідування, слідчих суддів, судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій.

Аналогічного рівня технічні можливості автоматизованого обліку та обробки даних для здійснення статистичних спостережень за явищами, які відносяться до галузі кримінальної статистики, мають НАЗК, АРМА, ДВС.

Подальша автоматизація процесів збирання, обліку та обробки даних в окремих органах державної влади, зокрема, запуск Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, вдосконалення роботи автоматизованих систем первинного обліку та обробки даних про події, які мають ознаки кримінальних правопорушень, в органах правопорядку, Єдиного реєстру досудових розслідувань, Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, Єдиного державного реєстру активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, Автоматизованої системи виконавчого провадження тощо сприятиме розширенню можливостей щодо здійснення статистичних досліджень у галузі кримінальної статистики.

2. Ключовими недоліками проаналізованих систем формування статистичних звітів у галузі кримінальної статистики є:

- відсутність можливостей їх об'єктивної перевірки незацікавленими у змісті статистичних звітів суб'єктами, адже формування кримінальної статистики за відповідними напрямками на рівні органів правопорядку, ГП, ДСА, НАЗК, АРМА, ДВС, ДКВС носить закритий характер;

- взаємна не узгодженість статистичних показників, за якими здійснюється облік та презентація результатів діяльності цих органів державної влади, що не дозволяє здійснювати перехресну звірку статистичних даних щодо одних і тих самих явищ та процесів;

- зацікавленість у позитивних показниках кожного органу державної влади, який, збираючи відомчі статистичні дані, керується власними адміністративними потребами, визначення яких залежить від керівництва цих органів, – чинник, який потенційно може зумовити викривлення реальної статистики.

Наведене дає підстави для розгляду питання щодо доцільності створення незалежного державного органу кримінальної статистики, який би здійснював статистичні дослідження, виходячи з потреб держави та суспільства у

достовірній інформації щодо проявів кримінально-караної поведінки осіб, оперативно-розшукової, кримінальної процесуальної діяльності та діяльності з виконання рішень судів кримінальної юрисдикції, застосування інших заходів кримінально-правового впливу та їх результатів.

Розділ 3.

Загальна характеристика організації та здійснення статистичних досліджень в галузі кримінальної статистики у Європейському Союзі, окремих державах – його членах та в деяких інших державах

3.1. Особливості збору кримінальної статистики Євростатом

Держави, особливості функціонування системи кримінальної статистики у яких буде здійснений огляд у цьому розділі Звіту, обрані виходячи із належності їх до ЄС (причому вони обиралися так, щоб представлені були як держави-члени з групи його засновників, так і держави, які нещодавно приєдналися до нього), а також держави, які у своїй розбудові, як і Україна, в тій чи іншій мірі орієнтуються на стандарти функціонування статистичної системи ЄС.

Статистичні дослідження результатів діяльності органів правопорядку, судових органів та органів, які виконують рішення судів у державах ЄС здійснюється в рамках ЄСС.

Ця система забезпечує партнерство між статистичним органом Співтовариства, яким є Євростат, та НСІ й іншими національними органами, відповідальними в кожній державі-члені ЄС та кандидати у члени ЄС.

Євростат відповідає за розробку та розповсюдження європейських статистики. Держави-члени та кандидати у члени ЄС збирають статистичні дані для національних та європейських цілей.

ЄСС функціонує як мережа, в якій роль Євростату є провідною у гармонізації статистики у тісній співпраці з національними статистичними органами. Робота ЄСС з початку була зосереджена в основному на політичних сферах ЄС, але з розширенням політики ЄС гармонізація була поширена майже на всі статистичні сфери, в тому числі й на галузь кримінальної статистики.

Функціонування ЄСС здійснюється на основі Договору про Європейський Союз від 7 лютого 1992 року (ст. 73d, ст. 109f), Європейської статистичної програми, яка затверджується кожні п'ять років, а правовою основою для її розробки, а також діяльності НСІ зі збору, поширення та одержання європейської статистики є Регламент (ЄС) №223/2009 Європейського Парламенту та Ради від 11 березня 2009 року щодо європейської статистики.

На даний час чинною є Європейська статистична програма, затверджена Регламентом (ЄС) №99/2013, який прийнятий Європейським Парламентом та Радою від 15 січня 2013 року про європейську статистичну програму на період з 2013 по 2017, яка була продовжена до 2020 року Постановою (ЄС) №2017/1915 Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2017 року. Ця багаторічна програма реалізується за допомогою щорічних програм, що встановлюють більш

детальні цілі та очікувані результати для кожного року. До числа основоположних нормативних документів, на підставі яких функціонує ЄСС входить Кодекс практики європейської статистики, ухвалений Комітетом ЄСС 16 листопада 2017 року, який містить Декларацію якості Європейської статистичної системи, схвалену керівниками національних статистичних інститутів ЄС та директором Євростату, та систему принципів ведення європейської статистики.

Ключовою вимогою Регламенту (ЄС) щодо європейської статистики до побудови національних статистичних систем є наявність чітко визначеного у кожній державі національного статистичного органу, який має відповідати за координацію всіх заходів на національному рівні для розробки, виробництва і поширення європейської статистики. Відповідальність за координацію національного статистичного органу повинна охоплювати всі інші національні органи, відповідальні за розробку, виробництво та розповсюдження європейської статистики, які визначаються в Європейській статистичній програмі. Національний статистичний орган повинен, зокрема, відповідати на національному рівні за координацію статистичного програмування і звітності, контроль якості, методології, передачі даних і комунікацію під час статистичних дій з ЄСС (стаття 5 Регламенту).

Тобто, ЄС не вимагає, щоб у кожній державі був тільки один національний статистичний орган, у повноваження якого входить здійснення всіх статистичних досліджень на державному рівні. Держави можуть створювати різні національні статистичні інститути в залежності від їх потреб, однак, на національному рівні має бути один, який уповноважений на централізовану передачу статистичної інформації до Євростату, контролює відповідність статистичних досліджень та їх результатів статистичним стандартам ЄС.

Подання статистичної інформації до Євростату НСІ щодо злочинів, які вчиняються на території окремої держави, здійснюється через різне національне кримінальне законодавство та термінологію, яка у ньому використовується, на основі різновидів злочинів, визначеної у Міжнародній класифікації злочинності для статистичних цілей (ICCS), регіони класифікуються за Номенклатурою територіальних одиниць статистики (NUTS), із забезпеченням конфіденційності мікроданих щодо фізичних осіб відповідно до вимог Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних).

Статистика злочинності та правосуддя відповідно до пункту 3.2.1 додатку «Статистична інфраструктура та цілі» Європейської статистичної програми на 2013-2017 входить до соціального блоку під назвою «Народна Європа».

На рівні Євростату об'єктами статистичного спостереження виступають по кожній державі ЄС окремо за календарний рік та у порівнянні з попередніми роками:

- зареєстровані національними органами поліції кримінальні правопорушення. На загальноєвропейському рівні об'єктами статистичного

спостереження виступають не всі, а тільки окремі різновиди злочинів, щодо протидії яким Європейська Комісія вважає за необхідне формувати та координувати дії національних урядів. На цей час Євростатом одержуються та узагальнюються дані про вбивства, сприяння самогубству, евтаназію, умисне спричинення тяжких тілесних ушкоджень, злочини проти статевої недоторканості, крадіжки, грабежі, розбійні напади, викрадення людини, захоплення заручників, торгівля людьми, незаконне усиновлення. До 2007 року Євростатом обліковувалися вбивства, статеві злочини, крадіжки, в тому числі автотранспорту, злочини, пов'язані із незаконним обігом наркотиків. Також наводиться загальна кількість проваджень щодо цих злочинів на стадії досудового розслідування за звітний період;

- *зафіксовані умисні вбивства та злочини проти статевої недоторканості* (умисні вбивства та злочини проти статевої недоторканості за кількістю жертв та у співвідношенні на 100 тис. населення; умисні вбивства, у яких жертва та злочинець взаємопов'язані родинними чи іншими інтимними зв'язками, за абсолютною кількістю та на 100 тис. населення; жертви умисних вбивств за абсолютною кількістю та віковими категоріями (менше 15 років, від 15 до 29 років, від 30 до 44 років, від 45 до 59 років, 60 років і старше); кількість умисних вбивств у великих містах, в тому числі за статтю та на 100 тис. населення;

- *особи у системі кримінального правосуддя*. Обліковується як кількість підозрюваних за різними статистичними ознаками, так і кількість осіб, які працюють в органах правопорядку та органах правосуддя (загальна кількість підозрюваних у вчиненні кримінальних правопорушень, за їхньою статтю і на 100 тис. населення; абсолютна кількість неповнолітніх та повнолітніх підозрюваних та на 100 тис. населення; абсолютна кількість підозрюваних за громадянством (громадян та негромадян по кожній державі ЄС) та на 100 тис. населення; абсолютна кількість професійних суддів, офіцерів поліції, персоналу у в'язницях для повнолітніх та неповнолітніх, в тому числі за їхньою статтю та на 100 тис. населення);

- *судові процеси* (абсолютна кількість судових процесів у судах першої інстанції за категоріями, що були розпочаті у поточному році, та на 100 тис. населення), абсолютна кількість засуджених та звільнених осіб та на 100 тис. населення);

- *характеристика ув'язнених та в'язниць* (абсолютна кількість ув'язнених за умисні вбивства, зґвалтування та інші посягання на статеву недоторканість та на 100 тис. населення, місць у в'язницях, ув'язнених та на 100 тис. населення, засуджених за віком, статтю та на 100 тис. населення, засуджених за громадян, не громадян країн ЄС та на 100 тис. населення, кримінальних проваджень на стадії досудового розслідування, кримінальних проваджень, по яких постановлений вирок, та на 100 тис. населення)¹.

1

У ЄС окремо функціонує Європейська система обліку відомостей про судимість осіб (The European Criminal Records Information System (ECRIS)), яка є децентралізованою електронною системою обміну інформацією про судимість між державами-членами ЄС.

Система забезпечує суддям, прокурорам та іншим відповідним органам легкий доступ до вичерпної інформації про кримінальну історію індивідуума – громадянина певної держави ЄС або держав кандидатів у члени ЄС, незалежно від того, в якій державі-члені особу було засуджено в минулому, усуваючи можливість правопорушникам уникнути покарань, переходячи з однієї країни ЄС до іншої¹.

Перспективним напрямом модернізації електронної інформаційної системи ECRIS є створення централізованої системи ECRIS-TCN, що містить як відбитки пальців, так і іншу ідентифікаційну інформацію про осіб, які притягнуті до кримінальної відповідальності. Для реалізації цього на загальноєвропейському рівні пропонується створити спільну службу стандартизації біометричних даних та спільний сервер для збереження ідентифікаційних даних осіб для забезпечення взаємодії інформаційних систем, якщо це буде вирішено на законодавчому рівні в майбутньому з метою забезпечення правоохоронної, контртерористичної діяльності та статистичних цілей.²

3.2. Кримінальна статистика в окремих державах Європейського Союзу (Федеративна Республіка Німеччина, Франція, Литовська Республіка, Румунія)

У Федеративній Республіці Німеччина результати здійснення статистичних досліджень стану злочинності, діяльності органів правопорядку, судових органів та органів виконання покарань у сфері кримінальної юстиції узагальнюються різними федеральними органами за методичного забезпечення Федерального статистичного управління.

Статистика злочинності по ФРН збирається та узагальнюється Федеральним управлінням кримінальної поліції шляхом одержання від кримінальних управлінь федеральних земель відомостей про вчинені злочини. Перелік даних, які узагальнюються на рівні федеральних земель та подаються до Федерального управління кримінальної поліції для формування ним щорічного звіту Статистики злочинності, визначається у Каталозі злочинів для ведення

Treeportletprod_INSTANCE_nPqeVbPXRmWQ&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_pos=1&p_p_col_count=2

¹ ECRIS-TCN <https://www.eulisa.europa.eu/Activities/Large-Scale-It-Systems/Ecris-Tcn>

² Пропозиція для регулювання Європейським Парламентом та Радою створення централізованої системи ідентифікації держав-членів, що містять інформацію про кримінальне переслідування щодо громадян третіх країн та осіб без громадянства (TCN) для доповнення та підтримки Європейської інформаційної системи кримінальних даних (система ECRIS-TCN) та внесення змін до Регламенту (ЄС) №1077/2011, Брюссель, 29.06.2017 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1516615731315&uri=CELEX:52017_PC0344#footnote.

статистичного обліку у ФРН та у Керівництві з ведення кримінальної статистики.

Інформація у щорічному звіті «Статистика злочинності», який публікується на офіційному сайті Федерального управління кримінальної поліції¹, представлена у формі таблиць, графіків і доповнена коментарями до них. Цим звітом охоплюються:

- *кількість вчинених злочинів за складами, видами (одним з різновидів виділяються корупційні злочини), в цілому по державі та по федеральних землях (доступ до останньої також здійснюється через інтерактивні карти ФРН на цьому сайті), по районах та містах;*

- *кількість та демографічні ознаки підозрюваних, жертв злочинів, розміри матеріальних збитків.*

У цьому звіті аналізується динаміка, щільності та частоти прояву об'єктів спостереження як у цілому по республіці, так і по окремих її адміністративно-територіальних одиницях у порівнянні із попередніми періодами статистичних спостережень з 1987 року, з виділенням та інтерпретацією причин змін у статистичних показниках. До цього звіту додаються довідники, які містять настанови по роботі з ним, опис методології здійснення статистичних спостережень, обробки та аналізу даних, каталог злочинів, глосарій.

Статистика кримінального правосуддя по країні збирається та верифікується Федеральним управлінням юстиції з використанням інформації, одержаної від Федерального управління кримінальної поліції, у взаємодії із Федеральним статистичним управлінням та розміщується на сайті останнього². Статистичне узагальнення результатів здійснення правосуддя у ФРН відбувається за такими **напрямами**:

- *судове переслідування.* Узагальненню піддаються – демографічні параметри населення, кількість встановлених органами кримінальної поліції злочинів та кількість злочинів, по яких підозрювані встановлені, кількість затриманих підозрюваних та підданих досудовому ув'язненню по видах злочинів, демографічні ознаки осіб, які підозрюються у вчиненні кримінальних правопорушень, кількість засуджених за вчинення злочинів, їх демографічні ознаки, види покарань, які були до них застосовані, кількість виправданих, як дорослих так і неповнолітніх;

- *здійснення негласного зняття інформації з телекомунікаційних мереж, аудіо-, відеоспостереження за житлом осіб у кримінальних справах та витрати на ці заходи;*

- *видалення/блокування сайтів, які містять дитячу порнографію – їх кількість, в тому числі розташування серверів з ними на території ФРН та закордоном, обсяг дитячої порнографії, її первинне походження по державах;*

¹ https://www.bka.de/DE/AktuelleInformationen/StatistikenLagebilder/PolizeilicheKriminalstatistik/PKS2018/pks2018_node.html

² https://www.destatis.de/DE/Themen/Staat/Justiz-Rechtspflege/_inhalt.html; https://www.bmjj.de/DE/Service/Statistiken/Statistiken_node.html

- засуджені за видами злочинів та їх кримінологічна характеристика (за віковими групами, громадяни ФРН, іноземці та їх національність, неповнолітні засуджені за національністю, статтю та характером злочину за плином часу, раніше засуджені, вчинили злочин у стані алкогольного, наркотичного сп'яніння, засуджені за пограбування, крадіжки, вбивства, тілесні ушкодження, кількість осіб, позбавлених водійських прав, обмежених у водінні за віком, статтю тощо);

- виконання запитів на екстрадицію осіб, які вчинили злочини;

- надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальних справах;

- судовий розгляд (кількість кримінальних справ, розглянутих місцевими, окружними, апеляційними судами та Федеральним судом, тривалість судового розгляду, витрати на судовий розгляд);

- застосування заходів піклування над неповнолітніми, хворими, немічними, недієздатними потерпілими;

- виконання покарань (ув'язненні за статтю, віком та типом примусового виконання, очікуваний час завершення виконання покарання на момент підготовки звіту, кількість тюрем та засуджених, які у них можуть бути розміщені, та їх фактичне розміщення, застосування штрафів, відстрочки у виконанні покарання);

- пробація після кримінальних санкцій та рецидивна злочинність;

- кадрове забезпечення судових інстанцій та прокуратури, витрати на них.

Федеральне статистичне управління належить до сфери діяльності Федерального міністерства внутрішніх справ та відповідає за збір, обробку, надання та аналіз статистичної інформації за напрямками – економіка, суспільство та навколишнє середовище. Статистика злочинності, судова статистика входить у статистичний блок суспільство. Метою діяльності цього управління є забезпечення надання об'єктивної, незалежної та якісної статистичної інформації для всього суспільства та надання її Євростату. Для цього Федеральним статистичним управлінням розробляються відповідні методики та технічні вимоги до органів федеральних земель та федеральних управлінь (кримінальної поліції, юстиції, тощо) для збирання та подання відомостей до нього.

Правову основу діяльності Федерального статистичного управління складає Закон про статистику для федеральних цілей від 22 січня 1987 року. Згідно із § 2 цього Закону Федеральне статистичне управління є незалежним органом у сфері діяльності Федерального міністерства внутрішніх справ. Президент Федерального статистичного управління призначається Федеральним президентом за поданням федерального уряду.

У **Франції** за здійснення статистичних спостережень на загальнодержавному рівні та подання відомостей до Євростату відповідає Державна статистична служба. Структура цього державного органу складається із Національного інституту статистики та економічних досліджень та

міністерських статистичних служб. Національний інститут статистики та економічних досліджень координує роботу різних міністерських служб статистики. Генеральні директори Державної статистичної служби та Національного інституту статистики відповідають за якість статистики. Вони призначаються та звільняються за рішенням Ради Міністрів. Мандат Генерального директора Державної статистичної служби складає 6 років і він не підлягає поновленню. Генеральний Національного інституту статистики таких обмежень для роботи в посаді не має.

Базовими нормативно-правовими актами для діяльності цих статистичних органів є Закон №51-711 від 7 червня 1951 року «Про зобов'язання, координацію та таємницю ведення статистики» та Статут міністерських статистичних служб¹.

За ведення та оприлюднення статистики злочинів відповідає служба статистики внутрішньої безпеки Міністерства внутрішніх справ Франції.

Здійснюється це шляхом формування щорічного інформаційно-статистичного бюлетеню «Нестабільність та правопорушення» на основі відомостей, які одержуються з інформаційно-телекомунікаційних систем Головного управління національної поліції, Генерального директорату Національної жандармерії, а також із соціологічних опитувань населення з питань відчуття безпеки та віктимності, які проводяться незалежними від Міністерства внутрішніх справ соціологічними інститутами².

У цьому документі наводяться статистичні узагальнення у формі абсолютних, відносних величин по об'єктах статистичних спостережень – вбивства, умисне спричинення тілесних ушкоджень, незаконний обіг зброї, грабежі, крадіжки, розбої, викрадення автомобілів, крадіжки аксесуарів та запчастин транспортних засобів, насильницькі злочини проти статевий недоторканості, умисне пошкодження майна, шахрайства та пов'язані із ним правопорушення, сексуальні домагання, злочини, вчинені у громадському транспорті, злочини, зареєстровані на закордонних територіях, відчуття незахищеності у населення, відстань від місць вчинення злочинів до місць проживання їх жертв), а також у формі графіків, діаграм, карт Франції з перехресною та порівняльною інтерпретацією причин змін у статистичних показниках між окремими об'єктами статистичних спостережень у порівнянні із попередніми періодами.

За узагальнення та оприлюднення статистики здійснення судовими установами правосуддя Французької Республіки, зокрема, й у сфері кримінальної юстиції відповідає під-дирекція зі статистичних досліджень Генерального Секретаріату Міністерства юстиції.

На сайті Міністерства юстиції Франції публікуються щоквартальні та річні бюлетені про основні показники правосуддя у файлі формату .pdf. Основним джерелом первинних даних для статистичних спостережень виступає

¹ L'Institut national de la statistique et des études économiques <https://www.insee.fr/fr/information/1302192#titre-bloc-8>

² Бюлетень розміщується на сайті <https://www.interieur.gouv.fr> у файлі формату .pdf.

електронна система управління судовими справами¹. Об'єктами статистичного спостереження у сфері кримінальної юстиції виступають:

- *бюджетні витрати на систему правосуддя;*
- *кількість кримінальних справ, розглянутих судами за інстанціями;*
- *кількісні показники судових рішень за інстанційною юрисдикцією;*
- *швидкість прийняття рішень у справах;*
- *кількість засуджених у порівнянні із кількістю звинувачених, в тому числі за віком, статтю, громадянством;*
- *кількість та види підсумкових рішень у кримінальних справах щодо окремих різновидів злочинів;*
- *кількість та часові проміжки між рецидивами вчинення злочинів однією особою за видами злочинів;*
- *види покарань до яких були засуджені особи;*
- *кількість кримінальних справ, у яких притягнутим до кримінальної відповідальності є хоча б один неповнолітній;*
- *кількість засуджених неповнолітніх, види покарань, які до них застосовані, та їх розміщення у установах відбування покарань;*
- *кількість тюрем та кількість осіб, які можуть бути у них розміщені та фактично у них відбувають покарання.*

Статистичні дані у бюлетені наводяться у формі таблиць, графіків, із візуалізацією на картах Франції та з поясненнями їх динаміки за окремими показниками.

У **Литовській Республіці** методичне забезпечення та узагальнення даних статистики злочинів, судової статистики, виконання покарань здійснює Департамент інформатики та зв'язків Міністерства внутрішніх справ Литовської Республіки. Статистика злочинів та їх досудового розслідування формується ним спільно із Управлінням з розслідування злочинів, щодо судового розгляду кримінальних справ та виконання покарань – з Міністерством юстиції. Статистика щодо виконання покарань також узагальнюється Тюремним управлінням Міністерства юстиції та надається Департаменту інформатики та зв'язків Міністерства внутрішніх справ Литовської Республіки.

Статистичне спостереження та аналіз здійснюється по таких напрямках:

- *статистика злочинності та досудова статистика;*
- *статистика судових процесів;*
- *статистика виконання покарань;*
- *статистика дорожньо-транспортних пригод.*

По кожному із блоків користувач через сайт Департаменту інформатики та зв'язків Міністерства внутрішніх справ Литовської Республіки² може обрати необхідну для нього підкатегорію статистичних даних (наприклад, у статистиці

¹ Secrétariat général Ministère de la Justice <http://www.justice.gouv.fr/le-ministere-de-la-justice-10017/secretariat-general-10021/>

² <https://www.ird.lt>

злочинності та досудовій статистиці – дані про злочини, зареєстровані в установах досудового розслідування та одержати доступ до загальної кількості злочинів, зареєстрованих протягом періоду часу, який цікавить користувача, або дані про кількість жертв злочинів тощо). Параметри статистичного спостереження по кожному блоку ранжирувані так, що дозволяють одержувати відомості про стан діяльності органів правопорядку та судів від виявлення певних різновидів злочинів, їх досудового розслідування до судового розгляду у судах першої та апеляційної інстанціях, загальні відомості щодо осіб, які їх вчинили, та жертв їх протиправних дій.

Особливістю ведення статистичного обліку злочинів у Литовській Республіці є поєднання його із геоінформаційними технологіями. Тобто на онлайн-карті Республіки відображаються із прив'язкою до конкретних місць та часових проміжків дані про вчинення на певній території правопорушень із зазначенням відомостей про їх вид.

Тюремне управління Міністерства юстиції Литовської Республіки готує та оприлюднює на своєму сайті¹ щорічні статистичні звіти про осіб, засуджених до позбавлення волі та арешту. У цих звітах представлена більш деталізована інформація щодо цих осіб та виконання судових рішень щодо них ніж у звітах, які оприлюднюються на сайті Департаменту інформатики та зв'язків Міністерства внутрішніх справ Литовської Республіки. Узагальненню піддаються:

- *кількість засуджених осіб та осіб, які знаходяться на обліку у системі пробації;*
- *відомості щодо їх статі, віку, виду злочинів та покарання, до яких вони були засуджені;*
- *відомості про заходи пробації, соціальної реабілітації, які застосовувались до засуджених, і окремо до неповнолітніх;*
- *відомості щодо персоналу установ виконання покарань та пробації.*

Звіти наводяться у таблицях формату .excel.

У Литовській Республіці функціонує Статистичний департамент Литовської Республіки, але він не здійснює статистичне спостереження щодо злочинів, їх досудового розслідування та судового розгляду, а також виконання покарань.

Департамент інформатики та зв'язків Міністерства внутрішніх справ Литовської Республіки, згідно із Положенням про Департамент інформатики та зв'язків Міністерства внутрішніх справ Литовської Республіки, затвердженому наказом МВС Литовської Республіки від 13 вересня 2002 року №439, є структурним підрозділом МВС Литовської Республіки (п. 1 Положення), а директор цього департаменту у порядку, встановленому законом, призначається і звільняється з посад, просувається і призначається міністром внутрішніх справ

¹ http://www.kaldep.lt/lt/kalejimu-departamentas/administracine_informacija/ataskaitos/metines.html

(п. 17 Положення)¹. Саме цей департамент надає статистичні дані кримінальної статистики до Євростату.

У Румунії статистичне спостереження за злочинністю, правосуддя та оприлюднення його результатів покладене на Бюро судової статистики Міністерства юстиції Румунії². Керівник цього Бюро призначається та звільняється міністром юстиції, є підпорядкованим та підзвітним йому³.

Об'єктами статистичного обліку та аналізу виступають:

- *види злочинів, передбачених у КК;*
- *причини вчинення корупційних, економічних злочинів, злочинів, пов'язаних із дискримінацією інших осіб, злочинів проти життя, здоров'я та статевої свободи осіб, злочинів, пов'язаних із діяльністю політичних партій;*
- *причини позбавлення батьківських прав;*
- *стан досудового розслідування та судового розгляду у судах першої, апеляційної, касаційної інстанції справ, за окремими видами злочинів;*
- *відомості щодо осіб, які засуджені за вчинення по окремих видах злочинів.*

Міністерство юстиції Румунії одержує відомості щодо кількості, стану розгляду справ судами щодо кожного різновиду злочинів, кількості осіб, засуджених за їх вчинення із Судового статистичного модуля ECRIS (The European Criminal Records Information System), до якого підключені судові інстанції цієї держави. Бюро судової статистики Міністерства юстиції Румунії передає дані кримінальної статистики до Євростату.

Національний інститут статистики⁴, який є румунським урядовим агентством, відповідає тільки за збір національних статистичних даних по категоріях географія, економіка, демографія, суспільство. У категорії суспільство, як це здійснюється, наприклад, у Молдові, статистичні дані щодо злочинності та правосуддя Національним інститутом статистики не наводяться.

3.3. Кримінальна статистика в деяких інших державах (Республіка Молдова, Республіка Беларусь, Республіка Казахстан)

У Республіці Молдова кримінальну статистику, одержану від органів правопорядку та органів судової влади, систематизує Національне бюро статистики.

Відповідно до ст. 7 Закону «Про офіційну статистику» від 26 травня 2017 року Національне бюро статистики є інституційно і професійно незалежним адміністративним органом, створеним урядом для координації національної статистичної системи та розробки і виробництва офіційної статистики. Воно є основним суб'єктом у сфері офіційної статистики і несе відповідальність за

¹ Dėl Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nuostatų patvirtinimo <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.49172C46C223/EkbbUtigyX>

² <http://www.just.ro/date-statistice/>

³ Biroul de statistică judiciară <http://www.just.ro/minister/structura-mj/biroul-de-statistica-judiciara/>

⁴ <http://statistici.insse.ro/shop/?lang=ro>

координацію діяльності по розробці і формуванню офіційної статистики в рамках національної статистичної системи Молдови. Генеральний директор цього Бюро, відповідно до ст. 8 Закону, призначається Кабінетом Міністрів на 5 років на підставі відкритого конкурсу, проведеного конкурсною комісією, створеною Кабінетом Міністрів, і звільняється з посади Кабінетом Міністрів.

Кримінальна та судова статистика, яка формується Національним бюро статистики, має назву «Правосуддя та злочинність» та є компонентом статистичного блоку «Соціальна статистика».

Систематизація даних у статистиці «Правосуддя та злочинність» здійснюється за такими об'єктами статистичних спостережень:

- *злочини, вчинені неповнолітніми та відносно неповнолітніх по вікових категоріях та різновидах злочинів;*
- *дорожньо-транспортні пригоди по категоріях та на 100000 населення;*
- *виявлені злочини по категоріях;*
- *злочини та особи, які їх вчинили, зокрема у співвідношенні до 100000 населення;*
- *затримані та засуджені особи по категоріях злочинів та за демографічними ознаками;*
- *система правосуддя – кількість працівників судової системи, кримінальні справи по категоріях злочинів, які були розглянуті в судах.*

Статистичні звіти наводяться по роках на сайті Національного бюро статистики¹. Функціонал цього сайту дозволяє користувачу обирати параметри, за якими можна здійснювати пошук статистичних даних по роках у базі Національного бюро статистики. Метадані до статистичних звітів не наводяться.

У **Республіці Беларусь** Національний статистичний комітет (Белстат) є центральним органом державного управління в галузі державної статистики.

Белстат проводить державну політику в області державної статистики, здійснює регулювання і управління, а також координацію діяльності інших державних органів, інших організацій у цій галузі. До сфери діяльності Белстату входить, зокрема, узагальнення статистичних даних щодо злочинів та правосуддя, первинні статистичні дані щодо яких надаються йому Міністерством внутрішніх справ, Верховним Судом, Міністерством юстиції, Генеральною прокуратурою Республіки Беларусь.

Статистичні дані щодо злочинності та правосуддя включені у статистичний блок «Демографічна та соціальна статистика» та оприлюднюються на сайті Белстату у формі річних даних щодо злочинності в цілому по Республіці так і по окремих областях у формі таблиць, діаграм та графіків. Окремо наводяться дані по дорожньо-транспортних подіях та постраждалих.

Статистика також оприлюднюється у формі річних статистичних збірників «Правопорушення у Республіці Беларусь» (останній з яких датується 2015 роком). У цих статистичних збірниках наводяться результати статистичного аналізу основних індикаторів, які характеризують рівень

¹ <http://statbank.statistica.md>

злочинності: кількість виявлених злочинів, їх різновидів, осіб, які їх вчинили, осіб, які були засуджені, в тому числі й на 100 тис. населення, їх соціально-демографічні ознаки, та у яких виправно-трудовах установах вони відбувають покарання. Статистичні дані наводяться шляхом їх співставлення із окремими соціально-економічними показниками по Республіці:

- *питома вага малозабезпеченого населення;*
- *витрати консолідованого бюджету на органи внутрішніх справ, органи прокуратури, органи судової влади, органи судово-виконавчої системи, Слідчий комітет;*
- *захворюваність населення алкоголізмом, наркоманією та токсикоманією за віковими групами;*
- *кількість осіб, які хворі наркологічними розладами, які стоять на обліку в установах охорони здоров'я;*
- *смертність з причини, пов'язаних із алкоголем; структура продаж алкогольних напоїв.*

Окремому статистичному аналізу піддані показники щодо:

- *злочинів у сфері незаконного обігу наркотиків, пов'язаних із вживанням алкоголю, проти порядку здійснення економічної діяльності;*
- *злочинність та судимість неповнолітніх;*
- *кількість засуджених, їх склад (демографічні характеристики) та міри покарання, місця позбавлення волі, де вони відбувають покарання;*
- *жертви злочинів (їх демографічні характеристики),*
- *дорожньо-транспортні події та постраждалі від них;*
- *діяльність органів прокуратури, Слідчого комітету та адвокатури;*

Також порівнюються показники злочинності із аналогічним показниками окремих країн СНД.

Базовими нормативно-правовими актами, які регламентують правовідносини у сфері державної статистики, є Закон Республіки Беларусь «Про державну статистику» від 28 листопада 2004 року та Положення про Національний статистичний комітет Республіки Беларусь, затверджене указом Президента Республіки Беларусь №445 від 26 серпня 2008 року. Відповідно до них Белстат підпорядковується безпосередньо Президенту Республіки Білорусь, який, зокрема, призначає та звільняє з посади його Голову.

Згідно із Законом **Республіки Казахстан** «Про державну статистику» уповноваженим органом, що формує і реалізує державну політику в галузі статистики, розробляє та здійснює програми щодо вдосконалення статистики в Республіці Казахстан є Комітет зі статистики. Цей Комітет підпорядкований міністру національної економіки Республіки Казахстан, хоча згідно зі ст. 14, 15 Закону «Про державну статистику» Комітет зі статистики є незалежним в питаннях методології і методики статистичного обліку, здійсненні керівництва своїми територіальними підрозділами, координації діяльності підвідомчих організацій.

Комітет зі статистики формує консолідовані статистичні звіти щодо злочинів та діяльності органів правосуддя Республіки Казахстан на узагальнених даних, одержаних за напрямками діяльності Міністерства внутрішніх справ, Генеральної прокуратури, Міністерства юстиції і здійснює оприлюднення їх на сайті Комітету у піддиректорії «Статистика правопорушень»¹.

Статистичному аналізу на рівні Комітету піддаються:

- загальна кількість зареєстрованих злочинів та по їх різновидах;
- кількість осіб, які вчинили злочини;
- рівень злочинності як в цілому по державі так і по окремих регіонах;
- кількість засуджених, їх демографічні ознаки.

Комітет зі статистики відповідно до Державної статистичної програми проводить вибіркові дослідження щодо побутового насильства, які включають і соціологічні опитування, зокрема, психологічному, сексуальному, фізичному, економічному. Ці дані наводяться як у формі таблиць, так і діаграм з порівнянням із попередніми періодами здійснення статистичних спостережень.

Але збирання статистичної інформації про вчинені злочини, результати діяльності органів правопорядку, прокуратури, судів, які в подальшому надаються Комітету зі статистики, здійснюється на підставі Закону Республіки Казахстан «Про державну правову статистику та спеціальні обліки» від 22 грудня 2003 року №510-ІІ. Цим Законом визначені правові основи та принципи здійснення державної правової статистики (адміністративно-правової, цивільно-правової, кримінально-правової), ведення спеціальних обліків, повноваження та функції уповноваженого органу та інших державних органів, які здійснюють статистичну діяльність у галузі правової статистики та ведення спеціальних обліків. Таким уповноваженим органом відповідно до Указу Президента Республіки Казахстан від 28 березня 2003 року №1050 є Комітет з правової статистики та спеціальних обліків Генеральної прокуратури Республіки Казахстан.

Цей Комітет є відомством, що здійснює в межах компетенції Генеральної прокуратури Республіки Казахстан функції і повноваження державного органу з формування правової статистики і ведення спеціальних обліків. Він був створений на базі статистичних служб Міністерства внутрішніх справ, Міністерства юстиції та Центру кримінальної інформації колишнього Державного слідчого комітету Республіки Казахстан. Концепція, яка лежала у основі такого об'єднання здійснення державних статистичних досліджень у галузі правової статистики під егідою Генеральної прокуратури, полягала у тому, що поєднання функцій формування правової статистики, ведення спеціальних обліків і здійснення контролю та прокурорського нагляду в цій сфері має забезпечити державу максимально достовірною інформацією про стан криміногенної ситуації і кількісно-якісні показники кримінально-процесуальної діяльності органів кримінального переслідування і суду, роботи державних органів по захисту і підтримки підприємництва, а також їх боротьби з адміністративними правопорушеннями. За Комітетом з правової статистики та

¹ <http://stat.gov.kz/official/industry/67/statistic/6>

спеціальних обліків законодавчо закріплені контрольні та наглядові функції з виявлення та усунення порушень законодавства Республіки Казахстан в галузі правової статистики і спеціальних обліків¹. У країнах СНД аналогічних Комітету відомств з функціями міжвідомчого органу у сфері правової статистики немає.

Відповідно до Положення про Комітет з правової статистики та спеціальних обліків Генеральної прокуратури Республіки Казахстан, затвердженого Указом Президента Республіки Казахстан від 28 березня 2003 року №1050, цей комітет уповноважений:

- 1) формувати державну правову статистику;
- 2) збирати, накопичувати, вести і обробляти правову статистичну інформацію;
- 3) вести спеціальні обліки, за винятком оперативних і відомчих обліків;
- 4) проводити статистичні спостереження з питань правової статистики;
- 5) здійснювати нагляд за законністю в сфері державної правової статистики і спеціальних обліків;
- 6) здійснювати інформаційно-аналітичну діяльність в сфері правової статистики і спеціальних обліків, за винятком оперативних і відомчих обліків;
- 7) вести єдиний статистичний облік всіх перевірок господарюючих суб'єктів;
- 8) забезпечувати захист прав суб'єктів, що перевіряються, в тому числі суб'єктів приватного підприємництва, від незаконних перевірок, здійснюваних органами контролю та нагляду, в ході здійснення реєстрації актів про призначення перевірок;
- 9) керувати і контролювати роботу територіальних органів, надавати їм практичну та методичну допомогу в здійсненні облікової, статистичної, інформаційної, аналітичної, наглядової та контрольної діяльності;
- 10) взаємодіяти з державними органами з питань правової статистики і спеціальних обліків, за винятком оперативних і відомчих обліків;
- 11) здійснювати міжнародне співробітництво в галузі правової статистики і спеціальних обліків, за винятком оперативних і відомчих обліків;
- 12) вести облік осіб, звільнених з державної служби за негативними мотивами;
- 13) забезпечувати захист прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб на стадіях прийому, реєстрації, розгляду і вирішення їх звернень в державних органах.

На своєму сайті² у піддиректорії «Аналітична інформація» директорії «Діяльність Комітету» це державне відомство щомісяця оприлюднює звіти, які містять як агреговану статистичну інформацію так і її аналіз щодо кримінальних правопорушень, осіб, які їх вчинили, щодо роботи органів кримінального

¹ Комитет по правовой статистике и специальным учетам Республики Казахстан. URL: <http://pravstat.prokuror.gov.kz/rus/o-kpsisu/istoriya>

² <http://pravstat.prokuror.gov.kz>

переслідування та вчинені суїциди. Ці статистичні звіти є більш деталізованими ніж звіти Комітету зі статистики Республіки Казахстан.

Висновки до розділу 3.

1. На прикладах організації та здійснення статистичних досліджень у галузі кримінальної статистики в ЄС, окремих державах його членах та в деяких інших державах видно, що типова модель адміністрування вироблення кримінальної статистики включає у себе два рівні:

1) статистичне збирання та обробка первинних даних для кримінальної статистики органами правопорядку, прокуратурою, міністерством юстиції;

2) проведення статистичних досліджень НСІ.

2. Одним із ключових принципів, дотримання якого у статистичній діяльності НСІ має забезпечити достовірність статистики як на національному рівні, так і на рівні ЄСС, є незалежність НСІ, який виробляє кримінальну статистику. Цей принцип задекларований у всіх законодавчих актах досліджених держав. Однак, моделі адміністрування вироблення кримінальної статистики, у яких НСІ знаходяться у прямому підпорядкуванні, є підзвітними керівникам органів державної влади, оцінка діяльності яких залежить від змісту статистичних звітів, навряд чи можна назвати такими, що повною мірою забезпечують таку незалежність.

3. Вкрай важливим компонентом вивчених звітів з кримінальної статистики у державах ЄС є наявність в них інформації щодо кількісного складу органів правопорядку, прокуратури, адвокатів, які залучаються до надання вторинної правової допомоги, судів, органів виконання судових рішень, навантаження на них та витрат на їх діяльність, оцінки населенням ефективності діяльності органів правопорядку. Відсутність таких відомостей унеможливорює оцінку потенціалу цих органів державної влади виконувати покладені на них функції.

Своєрідними стандартами сучасної кримінальної статистики є оприлюднення статистичних звітів на офіційних сайтах НСІ з використанням:

- інтерактивних форм подання статистичної інформації, коли користувач може обирати параметри, за якими йому будуть підібрані статистичні показники (щодо об'єктів статистичних спостережень, проміжків часу їх проведення);

- засобів візуалізації статистичної інформації, особливо з використанням геоінформаційних технологій.

Розділ 4.

Стандарти Європейського Союзу щодо вироблення статистики та оцінка відповідності їм ведення кримінальної статистики в Україні

Базовим з числа керівних документів, які складають основу формування європейської статистичної системи, є Кодекс практики європейської статистики, який містить Декларацію якості Європейської статистичної системи, схвалену керівниками національних статистичних інститутів ЄС та директором Євростату, та систему принципів ведення європейської статистики.

Своєрідним вітчизняним аналогом цього нормативного документу є Принципи діяльності органів державної статистики України, затверджені наказом Держстату від 17 серпня 2018 року №170. Однак, цей документ розповсюджується тільки на самостійні структурні підрозділи апарату Держстату, його територіальні органи. Інформаційно-аналітичні (статистичні) підрозділи НП, СБ, ДПС, органів доходів і зборів, ДКВС, НАБ, ДБР, ГП, МФ, НАЗК, АРМА, ДСА, ДКВС, ДВС, МЮ, МВС у своїй діяльності цим нормативним документом не керуються і відомчих його аналогів не мають.

Виходячи з того, що кримінальна статистика є галуззю державної статистики, незалежно від того чи входять за Законом «Про державну статистику» чи ні до системи органів державної статистики органи державної влади, які фактично здійснюють вироблення кримінальної статистики в Україні, оцінці на предмет відповідності ведення кримінальної статистики стандартам ЄС має піддаватися в комплексі як діяльність Держстату, так і аналітичних (статистичних) підрозділів НП, СБУ, ДПС, органів доходів і зборів, ДКВС, НАБ, ДБР, ГП, МФ, НАЗК, АРМА, ДСА, ДКВС, ДВС, МЮ, МВС.

Аналіз відповідності вироблення кримінальної статистики в Україні європейським стандартам здійснено шляхом співставлення фактичного стану організаційно-правового, методичного забезпечення цієї діяльності, статистичних продуктів у цій сфері з виділеними у Кодексі практики європейської статистики її принципами та індикаторами, за якими визначається їх дотримання у діяльності НСІ.

Таблиця 2. Співставлення фактичного стану вироблення кримінальної статистики в Україні і відповідних статистичних продуктів з принципами та індикаторами Кодексу практики європейської статистики

	Принципи	Індикатори	Фактичний стан
--	----------	------------	----------------

1.	Професійна незалежність статистичних органів від інших політичних, нормативних та адміністративних відомств і органів, а також від операторів приватного сектора, яка має забезпечувати достовірність європейської статистики	- відсутність політичних та інших зовнішніх перешкод в розробці, формуванні та розповсюдженні статистичних даних, на що має бути вказано в законі та в положеннях про статистичні органи; - глави НСІ і, де доцільно, інших статистичних органів мають досить високий ієрархічний статус, що забезпечує доступ на рівень політичних та адміністративних органів держави;	- у ст. 5 Закону «Про державну статистику» професійна незалежність та самостійність Держстату визначені як засади його діяльності. Втручання у державну статистичну діяльність з боку державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних, посадових та фізичних осіб заборонена. Проте: 1) подібних гарантій діяльності для інформаційно-аналітичних (статистичних) підрозділів органів державної влади, які виробляють адміністративні статистичні дані у галузі кримінальної статистики, особливо для органів правопорядку, прокуратури у чинному законодавстві не має. Керівники та співробітники цих підрозділів знаходяться у залежності від керівників цих органів, які можуть впливати на достовірність даних у статистичних звітах цих органів; 2) відповідно до п. 1 положення «Про Державну службу статистики України», її діяльність спрямовується і координується КМ через Першого віце-прем'єр-міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі. Тому залежність від службової особи, яка може мати політичний інтерес у зміні статистичних даних, несе в собі потенційні ризики його дієвого впливу на зміст статистичних звітів Держстату; - голова Держстату має відносно високий статус серед керівників державних органів будучи фактично під контролем Першого віце-прем'єр-міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі, може через нього звертатися до КМ, ВР. Повноваження Держстату, передбачені у п. 6 положення «Про Державну службу статистики України» забезпечують йому право звертатися про надання статистичних даних до цих органів, а також здійснювати обмін статистичною інформацією із статистичними органами ЄС, міжнародними організаціями, а також статистичними службами іноземних держав. Керівники інформаційно-аналітичних (статистичних) підрозділів у структурі органів, які здійснюють статистичні спостереження у галузі кримінальної статистики, належать до середньої ланки керівників. З Держстатом вони комунікують через керівників їх органів;
----	--	--	--

		- глави НСІ, і, де доцільно, інших статистичних органів несуть відповідальність за забезпечення того, що статистичні дані розробляються, формуються і поширюються в незалежному порядку;	- така відповідальність в цілому для всіх співробітників Держстату передбачена у Розділі IV Закону «Про державну статистику» та впливає із завдань Держстату, вказаних у ст. 12 цього Закону. У інших органах державної влади така відповідальність їх керівників прямо не передбачена, керівники та співробітники інформаційно-аналітичних (статистичних) підрозділів несуть відповідальність за невиконання їхніх функціональних обов'язків щодо формування статистичних звітів та їх своєчасного подання керівникам відповідного органу державної влади. Однак, вони не є незалежними від керівництва відповідного органу державної влади у цій діяльності;
		- глави НСІ, і, де доцільно, інших статистичних органів публічно коментують питання статистики, включаючи критику та зловживання статистикою, наскільки це вважається придатним;	- на системній основі такі заходи не проводяться. Мають місце коментарі лише окремих статистичних показників діяльності окремих органів правопорядку, судів, МЮ під час інтерв'ю засобам масової інформації, прес-конференцій, на науково-практичних конференціях, семінарах, у яких беруть участь керівники цих органів державної влади;
		- процедури відбору і призначення глав НСІ, і, де доцільно, інших статистичних органів, прозорі і засновані тільки на професійних критеріях, підстави звільнення їх персоналу мають бути чітко визначені у нормативно-правових актах, вони не можуть включати в себе причини, що ставлять під сумнів професійну або наукову незалежність.	- порядок відбору та призначення, звільнення голови Держстату у Законі «Про державну статистику», положенні «Про Державну службу статистики в Україні» не визначений. Відбір та призначення голови Держстату відбувається відповідно до вимог Закону «Про державну службу». Щодо керівників інформаційно-аналітичних (статистичних) підрозділів органів державної влади – вони призначаються та звільняються у загальному порядку, визначеному законодавством для органу, у якому вони працюють.
2.	Координація та співпраця, яка полягає у забезпеченні НСІ і Євростату координації всієї діяльності з розробки,	- НСІ координують статистичну діяльність всіх інших національних органів, які розробляють, виробляють і поширюють європейську статистику, вони діють у зв'язку з	- Держстат не здійснює заходів із повноцінної координації статистичної діяльності інших органів державної влади у галузі кримінальної статистики. Держстат відповідно до пп. 14 п. 6 положення «Про Державну статистичну службу» є органом, який уповноважений комунікувати з Євростатом зі всіх статистичних питань, зокрема, і з питань кримінальної статистики;

	формування та поширення європейської статистики на рівні національної статистичної системи та ЄСС, відповідно, статистичні органи активно співпрацюють в рамках партнерства ЄСС, з тим щоб забезпечити розробку, формування і поширення європейської статистики	цим в якості єдиного контактного пункту для Євростату зі статистичних питань, законодавство є чітко визначеним і встановлені процедури на місці для реалізації НСІ ролі координації на національному та європейському рівнях;	
		- національні рекомендації щодо забезпечення якості в області розробки, формування і поширення європейської статистики в рамках національної статистичної системи виробляються главами НСІ, в разі необхідності – реалізує їх, здійснює моніторинг і огляд статистики;	- такі рекомендації з питань формування кримінальної статистики Держстатом не виробляються. Держстат одержує статистичні дані від ГП, ДСА та репродукує їх без здійснення аналізу у своїх звітах;
		- статистичні органи постійно підтримують і розвивають співробітництво різного рівня з консультативними органами, науковими установами та іншими, в тому числі й міжнародними, органами, в залежності від обставин.	- взаємодія між Держстатом та національними консультативними, науковими установами з питань здійснення досліджень у галузі кримінальної статистики не здійснюється.
3.	Мандат для збору даних і доступу до даних, тобто статистичні органи мають чіткий правовий мандат на збір і доступ до інформації з декількох джерел даних для європейських	- мандат статистичних органів, який забезпечує збір та отримання доступу до інформації з декількох джерел даних для розробки, формування і поширення європейської статистики закріплено в законі;	- формулювання нормативних приписів ст. 13 Закону «Про державну статистику», пп. 1, 6 п. 6 положення «Про Державну службу статистики в Україні» забезпечують Держстату можливість здійснювати збір статистичних даних у галузі кримінальної статистики та здійснювати перевірку достовірності одержаних від інших органів статистичних даних;
		- статистичні органи мають право за законом отримати доступ до адміністративних даних	- Держстат відповідно до ст. 13 Закону «Про державну статистику» має право безкоштовно отримувати від органів, які здійснюють статистичне спостереження у

	статистичних цілей, адміністрації, підприємства і домашні господарства, і громадськість в цілому можуть бути змушені за законом надавати доступ або передавати дані для європейських статистичних цілей на вимогу статистичних органів	швидко і безкоштовно, і використовувати їх для статистичних цілей, вони беруть участь з самого початку у проектуванні, розробці і запровадженні адміністративних документів, з тим щоб зробити їх більш придатними для статистичних цілей;	галузі кримінальної статистики, статистичні дані, у тому числі з обмеженим доступом. Однак, на заваді цьому на практиці стає відсутність нормативно-правових актів, які містять механізм швидкого надання такої інформації Держстату, спільних методичних рекомендацій зі здійснення статистичних спостережень у галузі кримінальної статистики;
		- на підставі правового акта статистичні органи можуть змусити надати відомості для статистичних досліджень;	- рішення Держстату з питань статистичної звітності є обов'язковими до виконання всіма суб'єктами, на яких поширюється дія Закону «Про державну статистику» (ст. 13), до числа яких відносяться органи, які здійснюють статистичні спостереження у галузі кримінальної статистики;
		- доступ для статистичних цілей до інших даних, таких як приватні дані, є полегшеним, забезпечуючи при цьому статистичну конфіденційність і захист цих даних	- доступ до мікроданих органів, які здійснюють статистичне спостереження у галузі кримінальної статистики, у Держстату на постійній основі відсутній. Такий доступ для проведення окремих статистичних досліджень є можливим за зверненням Держстату. Можна, але лише умовно, вважати наявність у Держстату доступу до окремих мікроданих статистики кримінального правосуддя через ЄДРСР. Однак, технічний рівень такого доступу не забезпечує швидке одержання та обробку мікроданих у разі їх потреби.
4.	Адекватність ресурсів, тобто ресурси, що є у статистичних органів достатні для задоволення потреб європейської статистики	- людські, фінансові та технічні ресурси, адекватні за величиною, якістю і є доступними для задоволення статистичних потреб, обсяг, деталі та вартість статистики порівнянні з потребами;	- Держстат та інформаційно-аналітичні (статистичні) підрозділи органів державної влади, які здійснюють збір статистичних даних у галузі кримінальної статистики, у своїй сукупності мають доступ до людських, фінансових та технічних ресурсів, які здатні забезпечити задоволення потреб у даних кримінальної статистики;
		- існують процедури для оцінки та обґрунтування заявок на нові статистичні дані щодо їх вартості;	- таких нормативно-визначених процедур щодо кримінальної статистики не існує;
		- існують процедури для оцінки наявної потреби у статистичних даних, щоб дати оцінку можливості припинити чи скоротити збір статистичних даних,	- нормативно-визначених підстав та порядку здійснення оцінки параметрів та обсягів збору та аналізу кримінальної статистики на предмет їх корегування чи припинення не існує. Рішення щодо цього, як правило, приймається в рамках адміністрування статистичної діяльності.

		щоб звільнити ресурси.	
5.	Високі стандарти якості – статистичні органи прагнуть до якості, вони систематично і регулярно визначати сильні і слабкі сторони, щоб постійно покращувати процес і якість статистичної продукції	- політика в області якості визначена і доступна для громадськості, організаційна структура та інструменти існують для управління якістю;	- у Держстаті та у інформаційно-аналітичних (статистичних) підрозділах органів, які здійснюють збір статистичних даних у галузі кримінальної статистики реалізуються заходи із забезпечення якості статистичних даних. Однак, не вироблені єдині для всіх органів підходи до контролю за якістю кримінальної статистики та її узагальненню;
		- існують процедури для планування, моніторингу та поліпшення якості статистичних процесів, включаючи інтеграцію даних з декількох джерел даних;	- можливість інтеграції статистичних даних у галузі кримінальної статистики передбачена між ГП та МВС, ГП та ДСА. Однак, для Держстату та інших органів у галузі кримінальної статистики нормативно визначених процедур інтеграції даних не передбачено;
		- кінцева якість регулярно перевіряється, оцінюється з урахуванням можливих компромісів, і статистичні дані представлені відповідно до критеріїв якості для європейської статистики, існує регулярний і ретельний аналіз основних статистичних даних з використанням також зовнішніх експертів у відповідних випадках.	- такі заходи на системній основі для кримінальної статистики Держстатом не здійснюються. На рівні окремих державних органів, які здійснюють збір даних кримінальної статистики, кінцева якість статистики перевіряється та оцінюється у переважній більшості випадків власними фахівцями.
6.	Статистична конфіденційність і захист даних – це конфіденційність постачальників в даних, конфіденційність інформації,	- статистична конфіденційність гарантується законом;	- Законом «Про державну статистику» конфіденційність статистичної інформації гарантується (ст. 14, 16, 17, 21, 22). Додатковий захист мікроданих забезпечений Законом «Про державну таємницю», «Про захист персональних даних», відомчими нормативно-правовими актами, які затверджують переліки відомостей, які містять інформацію для службового користування;

	яку вони надають, її використання тільки для статистичних цілей і безпека даних абсолютно гарантовані	- працівники статистичного органу під час призначення підписують юридичні зобов'язання щодо конфіденційності;	- такі зобов'язання оформлюються;
		- передбачені штрафи для будь-яких умисних порушень статистичної конфіденційності;	- така відповідальність передбачена у статтях 172-8, 212-5 КУпАП, статтях 328, 329 КК
		- рекомендації та інструкції з питань захисту статистичної конфіденційності надаються працівникам протягом статистичних процесів, політика конфіденційності доводиться до відома громадськості;	- зміст нормативно-правових актів, якими визначається порядок питань захисту статистичної конфіденційності, є доступним для громадськості та їх дотримання є складовими службової діяльності у Держстаті та органах, які здійснюють формування кримінальної статистики;
		- вживаються необхідні регуляторні, адміністративні, технічні та організаційні заходи для захисту безпеки та цілісності статистичних даних та їх передачі відповідно до передового досвіду, міжнародних стандартів, а також європейського та національного законодавства;	- такі заходи в контексті захисту безпеки та цілісності статистичних даних та їх передачі реалізуються відповідно до вимог національного законодавства;
		- до зовнішніх користувачів, які отримують доступ до статистичних мікроданих для дослідницьких цілей, застосовуються строгі протоколи.	- процедура одержання доступу до статистичних мікроданих у галузі кримінальної статистики для дослідницьких цілей нормативно не визначена.
7.	Неупередженість та об'єктивність, тобто статистичні органи розробляють, формують і	- статистика складена на об'єктивній основі певних статистичних міркувань;	- кримінальна статистика формується виходячи з бачення змісту необхідних для адміністративних цілей комплексів даних про злочини, діяльність оперативних підрозділів органів правопорядку, прокуратури, органів досудового розслідування, судів, НАЗК, АРМА, ДВС, ДКВС;

розповсюджують європейську статистику, дотримуючись наукової незалежності, об'єктивно, професійно і прозоро, при якому всі користувачі є рівними	- вибір джерел даних і статистичних методів, а також рішення про поширення статистичних даних здійснюються на основі статистичних міркувань;	- кожен орган, який здійснює статистичні спостереження у галузі кримінальної статистики, самостійно без погодження із Держстатом, а також з іншими органами визначає явища та процеси, які статистичні відомості необхідні для власних адміністративних цілей. Держстат погоджує підготовлені цими органами форми статистичної звітності;
	- помилки, виявлені в опублікованій статистиці, виправляються якомога швидше і оприлюднюються;	- оприлюднення таких, а також протилежних фактів під час підготовки звіту не встановлено;
	- інформація про використані джерела даних, методи і процедури статистичного спостереження публічно доступні;	- не всіма органами, які здійснюють статистичні спостереження у галузі кримінальної статистики, оприлюднюються методичні рекомендації щодо збирання та обробки ними таких статистичних даних;
	- дата і час Статистичного релізу попередньо оголошені;	- відомості про точну дату та час оприлюднення статистичних звітів у галузі кримінальної статистики не оголошуються;
	- попередньо подається повідомлення про основні зміни або зміни в методології статистичних спостережень;	- за наявності відкрито розміщених методичних рекомендацій щодо методології статистичних спостережень зміни у них оприлюднюються на офіційних сайтах відповідних органів;
	- статистичні органи самостійно приймають рішення про час і зміст статистичних випусків, беручи до уваги цілі забезпечення повної та своєчасної статистичної інформації, всі користувачі мають рівний доступ до статистичних випусків в той же час, будь-який привілейований доступ до пре-релізу для будь-якого зовнішнього користувача обмежений, добре обґрунтований, контролюється і розголошується. У разі порушення, механізми попереднього випуску	- Держстат, ГП, ДСА, АРМА, НАЗК в цілому дотримуються визначених ними термінів (щомісяця, щоквартально, річні) оприлюднення даних у галузі кримінальної статистики. Оприлюднення як правило відбувається на офіційних сайтах цих органів. Про внесення змін у статистичні звіти, які були вже оприлюднені, жодного разу не повідомлялося. Відповідно, чи мали місце помилки і чи виправлялися вони у звітах встановити не представляється за можливе. Статистика щодо оперативно-розшукової діяльності оприлюднюється тільки НАБУ, інші органи правопорядку, у складі яких є оперативні підрозділи таку статистику не оприлюднюють спираючись на Закон «Про державну таємницю». Статистичні звіти ДВС, ДКВС не оприлюднюються;

		розглядаються таким чином, щоб забезпечити неупередженість;	
		- статистичні випуски та заяви, зроблені на прес-конференціях, є об'єктивними і аполітичними.	- оприлюднення кримінальної статистики на прес-конференціях практикує керівництво лише окремих органів, які здійснюють статистичні спостереження у цій галузі (НП, ГПУ, НАБУ), спираючись на офіційні статистичні дані.
8.	Якісна методологія (якісна методологія лежить в основі якісної статистики, а для цього потрібні адекватні інструменти, процедури та експертиза)	- загальна методологічна база, яка використовується для європейської статистики, відповідає європейським та іншим міжнародним стандартам, відповідає рекомендаціям і передовій практиці, постійно прагнучі до інновацій;	- загальна методологічна база для вироблення кримінальної статистики для всіх органів, які здійснюють статистичні спостереження у цій галузі, відсутня. Кожен орган формує власну методологію, яка не погоджується ні з іншими органами, які здійснюють спостереження за аналогічними об'єктами, ні з Держстатом. Інновації у галузі кримінальної статистики пов'язані із створенням нових та модернізацією існуючих автоматизованих електронних інформаційних систем;
		- діють процедури, що забезпечують послідовне застосування стандартних концепцій, визначень, класифікацій та інших типів стандартів у всьому статистичному органі;	- рекомендації щодо особливостей збирання статистичних даних у галузі кримінальної статистики доводяться, а їх дотримання контролюється інформаційно-аналітичними (статистичними) підрозділами в рамках кожного органу, який діє у цій сфері;
		- реєстри та фрейми, що використовуються для європейської статистики, регулярно оцінюються та коригуються, якщо це необхідно для забезпечення високої якості;	- у галузі кримінальної статистики функціонують ЄРДР та автоматизована система документообігу суду, які виступають основою вироблення кримінальної статистики ГП, ДСА, а також АСВП у ДВС. Параметри функціонування цих реєстрів коригуються цими органами в залежності від адміністративних потреб;
		- існує детальна узгодженість між національними системами класифікації та відповідними європейськими системами;	- класифікатори та стандарти, які використовуються Євростатом, у вітчизняній кримінальній статистиці не застосовуються;

		- для роботи у статистичних органах набираються випускники з відповідних навчальних дисциплін;	- для формування кримінальної статистики у структурі Держстату відсутній відповідний підрозділ з фахівцями, які можуть здійснювати аналіз та інтерпретацію статистичних даних у цій галузі, вироблення метаданих для звітів з кримінальної статистики, спираючись на знання у сфері юриспруденції. Співробітники інформаційно-аналітичних (статистичних) підрозділів органів, які здійснюють вироблення кримінальної статистики, таку підготовку мають;
		- статистичні органи реалізують політику безперервного професійного навчання своїх співробітників;	- у кожному органі, який здійснює статистичні спостереження у галузі кримінальної статистики, реалізуються заходи з професійної підготовки співробітників інформаційно-аналітичних (статистичних) підрозділів;
		- статистичні органи підтримують і розвивають співпрацю з науковим співтовариством з метою вдосконалення методології, ефективності впроваджених методів і, коли це можливо, для просування кращих засобів статистичних досліджень.	- співробітництво статистичних органів з науковим співтовариством у галузі кримінальної статистики з питань розвитку методології статистичних досліджень на системній основі не здійснюється. Пропозиції з розвитку методології таких досліджень формуються у переважній більшості або за рахунок інтелектуального потенціалу інформаційно-аналітичних (статистичних) підрозділів цих органів або з ініціативи з боку окремих науковців чи громадських організацій.
9.	Впровадження належних статистичних процедур, що реалізуються в рамках статистичних процесів і є основою якісної статистики	- поєднання у європейській статистиці адміністративних та інших даних з визначеннями та поняттями, що використовуються для нестатистичних цілей;	- статистичні звіти у галузі кримінальної статистики більшістю органів формуються у вигляді агрегованих у таблиці даних без роз'яснення причин позитивної чи негативної динаміки у порівнянні з попередніми періодами по окремих статистичних показниках. У таких звітах не наводяться відомості щодо впливу цих показників на необхідність прийняття адміністративних рішень для того щоб забезпечити позитивну динаміку статистичних показників у наступному періоді статистичних спостережень;
		- при проведенні статистичних досліджень анкети систематично перевіряються до початку збору даних;	- форми статистичної звітності по окремих органах, які здійснюють статистичні спостереження у галузі кримінальної статистики закріплені відомчими нормативно-правовими актами та є незмінними протягом їх дії;

		- статистичні процеси регулярно контролюються та переглядаються в міру необхідності;	- контроль за своєчасністю, якістю та достовірністю внесення відомостей у форми статистичного спостереження у галузі кримінальної статистики, складання статистичних звітів організований та здійснюється центральними інформаційно-аналітичними (статистичними) підрозділами відповідних органів;
		- метадані, пов'язані зі статистичними процесами, керуються протягом статистичних процесів і поширюються, якщо це необхідно;	- метадані у кожному органі, інформаційно-аналітичні (статистичні) підрозділи якого здійснюють статистичні спостереження у галузі кримінальної статистики, можуть формуватися в залежності від адміністративних потреб, однак, вони у переважній більшості випадків не виступають компонентами статистичних звітів, які оприлюднюються цими органами;
		- ревізія статистичних даних здійснюється за стандартними, добре встановленими та прозорими процедурами;	- тільки у відомчих методичних рекомендаціях НП, ГП, ДСА з питань вироблення кримінальної статистики передбачені настанови щодо здійснення перевірки правильності заповнення статистичних форм;
		- угоди з власниками адміністративних та інших даних визначають їх спільну прихильність до використання цих даних для статистичних цілей;	- обмін адміністративними даними у галузі кримінальної статистики передбачений у відомчих нормативно-правових актах тільки між МВС та ГП, ГП та ДСА. Без прямого нормативно-правового врегулювання одержання таких даних для власних статистичних цілей інших органів, зокрема, Держстатом, є вкрай утрудненим;
		- статистичні органи співпрацюють з власниками адміністративних та інших даних для забезпечення якості даних.	- фактично така співпраця має місце тільки між Держстатом з одного боку та ГП і ДСА з іншого при наданні останніми адміністративних даних для їх включення Держстатом у щорічний статистичний збірник. В контексті забезпечення якості адміністративних даних Держстат на постійній основі не комунікує з органами, які здійснюють статистичні спостереження у галузі кримінальної статистики.
10.	Не надмірне навантаження на респондентів. Навантаження на респондентів є пропорційним потребам користувачів і не є надмірним.	- діапазон і деталізація вимог європейської статистики обмежується тим, що є абсолютно необхідним;	- параметри, за якими здійснюється збір статистичних даних самостійно визначається адміністративними потребами органів у одержанні даних для власної оцінки сфери та результати їх діяльності;
		- навантаження на респондентів поширюється на якомога ширший перелік об'єктів спостереження і контролюється	- Держстат не контролює навантаження на респондентів та визначення об'єктів статистичного спостереження органами, які фактично здійснюють вироблення кримінальної статистики;

	Статистичні органи контролюють навантаження на респондентів і визначають за мету його скорочення з плином часу	статистичним органом;	
		- отримані від підприємств дані є, наскільки це можливо, легко доступними з їхніх облікових записів і використовуються електронні засоби там, де це можливо, щоб полегшити їх одержання;	- Держстату дані з облікових записів органів, які здійснюють статистичні спостереження у галузі кримінальної статистики, не є легкодоступними. У органах, які здійснюють такі спостереження, за наявності спеціально створених автоматизованих електронних інформаційних систем, доступ до мікро- та макроданих, які є джерелом вироблення статистики, мають адміністратори та користувачі цих систем. Обсяг їх доступу визначається рівнем повноважень адміністратора та користувача;
		- адміністративні та інші джерела даних використовуються, коли це можливо, щоб уникнути дублювання запитів на дані;	- за необхідності в адміністративних та інших даних службові особи аналітичних (статистичних) підрозділів органів, які здійснюють спостереження у галузі кримінальної статистики, а також Держстат можуть їх витребувати для статистичних цілей;
		- обмін та інтеграція даних здійснюються із дотриманням вимог конфіденційності та захисту даних, із забезпеченням мінімізації навантаження на респондентів;	- органи, які виробляють кримінальну статистику, у випадках надання доступу до мікроданих, які є у їх розпорядженні, здійснюють це із дотриманням юридичних та технічних умов конфіденційності;
		- статистичні органи сприяють заходам, які дозволяють пов'язувати джерела даних з метою мінімізації навантаження на респондентів.	- така передбачена нормативно-правовими актами практика є у діяльності ГП з ДСА, які здійснюють обмін даними з ЄРДР та автоматизованої системи документообігу суду, а також ГП з органами досудового розслідування НП, СБ, МФ, НАБ, ДБР щодо реєстрації заяв та повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та результатів досудового розслідування кримінальних проваджень.
11.	Економічна ефективність, тобто ресурси використовуються ефективно	- внутрішні та незалежні зовнішні заходи контролюють використання ресурсів статистичним органом;	- контроль за використанням фінансових та матеріально-технічних ресурсів галузі кримінальної статистики здійснюється в рамках заходів внутрішнього адміністративного та зовнішнього фінансового контролю за діяльністю інформаційно-аналітичних (статистичних)

			підрозділів органів, які виробляють кримінальну статистику;
		- потенціал продуктивності інформаційно-комунікаційних технологій оптимізується для статистичних процесів;	- заходи з підвищення продуктивності та оптимізації використання інформаційно-телекомунікаційних технологій для вироблення та передачі кримінальної статистики реалізуються, але обмежені видатками з державного бюджету;
		- здійснюються активні зусилля для поліпшення статистичного потенціалу адміністративних та інших джерел даних та обмеження доступу до прямих досліджень;	- статистичний потенціал адміністративних та інших даних використовується Держстатом та органами, які виробляють кримінальну статистику, недостатньо, про що свідчить домінування статистичних звітів у табличній формі без представлення метаданих щодо статистичних показників, які у них наведені;
		- статистичні органи сприяють, діляться та впроваджують стандартизовані рішення, що підвищують дієвість та ефективність.	- такі заходи у галузі кримінальної статистики з боку Держстату не здійснюються. Серед органів, які здійснюють статистичні спостереження у цій сфері, такі заходи реалізуються ГП, ДСА, ДВС для підвищення якості адміністрування статистики.
12.	Релевантність, тобто європейська статистика відповідає потребам користувачів	- існують процедури для консультацій з користувачами, для моніторингу релевантності та вартості існуючої статистики для задоволення їхніх потреб, а також для розгляду та прогнозування їхніх нових потреб та пріоритетів, інновації проводяться для постійного поліпшення статистичних випусків;	- такі процедури між Держстатом та органами, які виробляють кримінальну статистику, не реалізуються;
		- пріоритетні потреби задовольняються і відображаються в робочій програмі;	- у Програмі розвитку державної статистики до 2023 року потреба розвитку вироблення кримінальної статистики не відображена;
		- задоволеність користувачів контролюється регулярно і систематично відстежується.	- такі заходи реалізуються в рамках адміністрування вироблення та використання кримінальної статистики для власних адміністративних потреб у органах, що збирають ці статистичні дані.

13.	Точність надійності європейська статистика точно надійно зображує реальність	- джерела даних, інтегровані дані, проміжні результати та статистичні результати регулярно оцінюються та підтверджуються;	- такі дії здійснюються на регулярній основі в органах, які здійснюють статистичні спостереження у галузі кримінальної статистики, зокрема, з використанням програмно-технічних комплексів автоматизованих інформаційних систем, дані з яких виступають основою вироблення кримінальної статистики;
		- помилки вибірки та помилки невибірки вимірюються та систематично документуються відповідно до європейських стандартів;	- такі факти під час підготовки Звіту не були встановлені через відсутність відомостей про них у офіційних повідомленнях органів, які здійснюють статистичні спостереження у галузі кримінальної статистики, та Держстату;
		- зміни регулярно аналізуються з метою поліпшення вихідних даних, статистичних процесів і результатів	- такий аналіз у галузі кримінальної статистики в основному здійснюється у зв'язку зі змінами у законодавстві (кримінальному, кримінальному процесуальному, про судоустрій) та його результати втілюються у зміні статистичних форм, організації збирання статистичних даних у нових органах правопорядку та судових органах.
14.	Своєчасність пунктуальності, тобто європейська статистика публікується своєчасно належним чином	- своєчасність відповідає європейським та іншим міжнародним стандартам оприлюднення;	- кримінальна статистики у тих органів, які її піддають оприлюдненню, публікується по завершенню періоду статистичних спостережень (щомісячно, щоквартально, щорічно);
		- стандартний черговий час для випуску статистики оприлюднюється;	- точна дата та час опублікування кримінальної статистики попередньо не оприлюднюється;
		- періодичність опублікування статистики враховує, наскільки це можливо, потреби користувачів;	- періодичність оприлюднення чітко прив'язана до визначених у органі, який здійснює вироблення кримінальної статистики, періодів статистичних спостережень, по завершенню яких вона публікується;
		- відхилення від графіка розповсюдження оприлюднюється заздалегідь, пояснюється і встановлюється нова дата випуску;	- такі повідомлення через відсутність чітких графіків оприлюднення кримінальної статистики не розповсюджуються;
		- попередні результати при їх прийнятній сукупній точності та надійності можуть бути оприлюднені, коли вони	- для адміністративних потреб керівників органів, які виробляють кримінальну статистику, їм можуть надаватися дані попередніх статистичних зведень.

		вважаються корисними.	
15.	Узгодженість і порівнянність – європейська статистика є послідовною, за плином часу і порівнянною між регіонами та країнами, можливе поєднання і спільне використання відповідних даних з різних джерел даних	- статистичні дані є внутрішньо когерентними та послідовними (наприклад, арифметичні та облікові ідентичності); - статистика порівнянна протягом розумного періоду часу; - статистичні дані складаються на основі загальних стандартів стосовно обсягу, визначень, одиниць та класифікацій у різних дослідженнях та джерелах даних; - статистичні дані з різних джерел даних і різної періодичності порівнюються і узгоджуються; - міжнародна порівнянність даних забезпечується в рамках Європейської статистичної системи шляхом періодичних обмінів між Європейською статистичною системою та іншими статистичними системами, методологічні дослідження проводяться у тісній співпраці між державами-членами та	- статистичні дані щодо одних і тих же об'єктів спостереження від різних органів можуть розрізнятися за один і той же період спостереження через різницю у фактичному часі їх обліку або інших параметрів, за якими обліковуються ті ж самі об'єкти (див. як приклад підрозділи 2.2, 2.5, 2.6 Звіту; - порівняння динаміки статистичних даних із попередніми періодами статистичних спостережень не є характерною для всіх статистичних звітів органів, які здійснюють статистичні спостереження. Однак, однотипність та незмінність статистичних форм дозволяють здійснювати такі порівняння; - кримінальна статистика формується кожним органом самостійно відповідно до вироблених цим органом стандартів, без врахування класифікаторів, які використовуються Євростатом. Це породжує як неузгодженість між статистичними даними щодо одних і тих же об'єктів у різних органів, так і труднощі у сприйнятті даних кримінальної статистики Євростатом; - таке порівняння та узгодження статистичних даних від різних органів, які виробляють кримінальну статистику, не здійснюється та не одержує своє відображення у офіційних статистичних звітах; - регулярний обмін з Євростатом даними кримінальної статистики не відбувається, як і відсутня співпраця у цій сфері щодо формування методології вітчизняних статистичних спостережень, яка б відповідала європейським стандартам.

		Євростатом.	
16.	Доступність і ясність, тобто європейська статистика представлена у чіткому та зрозумілому вигляді, випущена у відповідній та зручній формі, є дійсною та доступною на безсторонній основі з підтримкою метаданих та керівництва по роботі з нею	- статистика та відповідні метадані представлені та архівовані у формі, що полегшує правильне тлумачення та змістовні порівняння; - при поширенні інформації використовують сучасні інформаційно-комунікаційні технології, методи, платформи та стандарти відкритих даних; - спеціально розроблені статистичні аналізи надаються, коли це необхідно, і громадськість про це інформується; - доступ до мікроданих дозволений для дослідницьких цілей і підпадає під конкретні правила або протоколи; - метадані, які пов'язані із результатами статистичних досліджень, управляються та розповсюджуються статистичним органом відповідно до європейських	- вільний доступ до кримінальної статистики за останні періоди статистичних спостережень надають ГП, ДСА, НАБ, НАЗК, АРМА, ВС. Звіти з кримінальної статистики, які публікуються, у переважній більшості не містять метаданих, які б описували причини та взаємозв'язки між проявами об'єктів спостереження. Вільний доступ до власної кримінальної статистики не надають ДКВС та ДВС, не маючи законних підстав для обмеження доступу до неї з міркувань забезпечення захисту державної таємниці, як це має місце щодо статистики оперативних підрозділів органів правопорядку; - основною формою залучення інформаційно-телекомунікаційних технологій для оприлюднення кримінальної статистики є опублікування звітів на сторінках офіційних Інтернет-сайтів, які доступні безкоштовно, без реєстрації користувача для їх одержання. Технології інтерактивної візуалізації даних, геоінформаційні технології не використовуються; - інформація щодо опублікування кримінальної статистики розміщується на офіційному Інтернет-сайті органу, який її виробив; - доступ можливий тільки до мікроданих кримінальної статистики ДСА. Вони містяться у ЄДРСР, доступ до якого, окрім рішень, які не розміщуються у відкритій частині ЄДРСР, є вільним. Мікродані кримінальної статистики інших органів є недоступними для дослідницьких цілей, окрім як для співробітників їх інформаційно-аналітичних (статистичних) підрозділів; - метадані, як правило, не виступають компонентами звітів з кримінальної статистики. Практика їх формування носить виключний характер (див. розділ 3 Звіту);

		стандартів;	
		- користувачів інформують про методологію статистичних процесів, включаючи використання та інтеграцію адміністративних та інших даних;	- методичні рекомендації, класифікатори є загальнодоступними тільки щодо вироблення кримінальної статистики ГП, ДСА. Методологія формування кримінальної статистики іншими органами не оприлюднюється;
		- користувачів інформують про якість статистичних результатів відповідно до критеріїв якості європейської статистики	- така оцінка відповідно до критеріїв якості європейської статистики щодо кримінальної статистики органами, які її формують, не здійснюється. Така оцінка здійснюється за ініціативи недержавних організацій.

Висновки до розділу 4.

1. Стандарти ЄС щодо вироблення статистики, викладені у Декларації якості Європейської статистичної системи, є основою для розбудови системи державної статистики в Україні. Проте, основна увага керівництва Держстату приділяється розвитку національної статистичної системи в рамках сфери діяльності Міністерства економічного розвитку і торгівлі, якому цей орган державної влади є підконтрольним. Але для інформаційного забезпечення прийняття рішень цим міністерством статистичні дані у галузі кримінальної статистики не потрібні. Тому становлення і розвиток системи вироблення кримінальної статистики відбувалися на рівні окремих органів правопорядку, ГП, ДСА, ДКВС, ДВС, а також АРМА, НАЗК і не на основі стандартів ЄС щодо вироблення статистики, а виходячи з поточних адміністративних потреб цих державних органів.

2. Аналіз організаційно-правового, методичного забезпечення здійснення досліджень у галузі кримінальної статистики на предмет їх відповідності принципам та індикаторам Кодексу практики європейської статистики показав наявність таких недоліків:

- вироблення кримінальної статистики відбувається в умовах потенційного адміністративного впливу на її зміст (принципи 1, 7);

- на загальнодержавному рівні відсутні координація і належне методичне забезпечення формування кримінальної статистики органами державної влади. Науковий потенціал науково-дослідних установ для розробки такого забезпечення не використовується. Кожен орган державної влади, який виробляє

кримінальну статистику, використовує інтелектуальний потенціал власних співробітників (принцип 2);

- Держстат чи інші органи державної влади, науково-дослідні установи, громадські організації мають ускладнений адміністративними процедурами, які не обумовлені потребами у забезпеченні конфіденційності, доступ до мікроданих, що використовуються для вироблення кримінальної статистики органами правопорядку, ГП, ДСА, ДКВС, ДВС, АРМА, НАЗК (принципи 3, 10);

- відсутні як процедури для оцінки та обґрунтування заявок на нові статистичні дані у галузі кримінальної статистики щодо їх вартості, так і нормативно-визначені підстави та порядок здійснення оцінки параметрів та обсягів збору й аналізу кримінальної статистики на предмет їх корегування чи припинення (принцип 4);

- можливість інтеграції статистичних даних у галузі кримінальної статистики передбачена між ГП та МВС, ГП та ДСА. Однак, для Держстату та інших органів у галузі кримінальної статистики нормативно визначених процедур інтеграції даних не передбачено. Держстат як центральний державний орган у сфері державної статистики на системній основі не оцінює якість кримінальної статистики (принцип 5);

- процедура одержання доступу до статистичних мікроданих у галузі кримінальної статистики для дослідницьких цілей нормативно не визначена (принцип 6);

- відомості про точну дату і час оприлюднення статистичних звітів у галузі кримінальної статистики не оголошуються, а оприлюднення кримінальної статистики на прес-конференціях практикує керівництво лише окремих органів, які здійснюють статистичні спостереження у цій галузі (НП, ГПУ, НАБУ) (принципи 7, 14);

- загальна методологічна база для вироблення кримінальної статистики для всіх органів, які здійснюють статистичні спостереження у цій галузі, відсутня. Кожен орган формує власну методологію, яка не погоджується ні з іншими органами, які здійснюють спостереження за аналогічними об'єктами, ні з Держстатом. Класифікатори та стандарти, які використовуються Євростатом, у вітчизняній кримінальній статистиці не застосовуються (принципи 8, 15);

- статистичні звіти у галузі кримінальної статистики більшістю органів формуються у вигляді агрегованих у таблиці даних без здійснення їх статистичного аналізу, зокрема, шляхом роз'яснення причин позитивної чи негативної динаміки у порівнянні з попередніми періодами по окремих статистичних показниках (принцип 9);

- Держстат не контролює навантаження на респондентів та визначення об'єктів статистичного спостереження органами, які фактично здійснюють вироблення кримінальної статистики (принцип 10);

- вироблення єдиних для всіх органів стандартів формування кримінальної статистики з боку Держстату не здійснюється. Серед органів, які здійснюють статистичні спостереження у цій сфері, такі заходи внутрішньовідомчого

характеру реалізуються тільки ГП, ДСА, ДВС для підвищення якості адміністрування статистики (принцип 11);

- консультації з користувачами, для моніторингу релевантності та вартості існуючої статистики для задоволення їхніх потреб, а також для розгляду та прогнозування їхніх нових потреб та пріоритетів, інновації між Держстатом та органами, які виробляють кримінальну статистику, не реалізуються. Державні програми розвитку державної статистики не складаються та не приймаються (принцип 12);

- відсутня практика повідомлення відомостей про допущені помилки вибірки та помилки невибірки у звітах з кримінальної статистики (принцип 13);

- статистичні дані щодо одних і тих же об'єктів спостереження від різних органів можуть розрізнятися за один і той же період спостереження через різницю у фактичному часі їх обліку або інших параметрів, за якими обліковуються ті самі об'єкти. Порівняння динаміки статистичних даних із попередніми періодами статистичних спостережень не є характерною для всіх статистичних звітів органів, які здійснюють статистичні спостереження (принцип 15);

- не всі органи державної влади, які здійснюють статистичні спостереження у галузі кримінальної статистики, надають у вільний доступ власні статистичні звіти. Метадані, як правило, не виступають компонентами звітів з кримінальної статистики (принцип 16).

Вироблення статистичних продуктів у галузі кримінальної статистики в Україні відповідає тільки частині індикаторів по кожному з 16 принципів європейської статистики. Повною мірою цих принципів не дотримано жодним з органів державної влади, які формують звіти з кримінальної статистики.

Діяльність органів державної влади з вироблення кримінальної статистики демонструє, що самотійно вони не здатні запровадити ці принципи як на рівні нормативно-правових актів, так і у власну практику статистичних досліджень у галузі кримінальної статистики. Це потребує створення державної інституції, яка виступатиме в якості єдиного координаційного центру, а також відповідатиме за вироблення якісної і достовірної державної кримінальної статистики.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Вкрай важливим для забезпечення соціальної стабільності держави є на постійній основі одержання, інтерпретація та використання для прийняття рішень у сфері публічної безпеки органами державної влади, органами місцевого самоврядування об'єктивної статистичної інформації про кількісні та якісні параметри кримінальних правопорушень – найбільш небезпечних проявів індивідуальної або групової протиправної поведінки осіб, а також реалізації в діяльності органів державної влади, визначених кримінальним, кримінальним процесуальним, кримінально-виконавчим та іншим законодавством заходів реагування на такі негативні соціальні явища, їх взаємозв'язки і результати.

Така статистична інформація за стандартами ООН, загальноєвропейською статистичною доктриною входить до блоку статистичних даних про суспільство та підлягає статистичним дослідженням на державному рівні.

В Україні, незважаючи на те, що відповідно до Закону «Про державну статистику» соціальна статистика виступає компонентом статистичних спостережень на державному рівні, на практиці кримінальна статистика не входить до числа соціальних статистичних спостережень, здійснюваних Держстатом. Проведення збирання кримінальної статистики в основному перекладене на ГП, ДСА, а також на АРМА, НАЗК, ДКВС, ДВС. Держстат на практиці виступає споживачем статистичних даних, які виробляються цими органами виходячи із їхніх власних адміністративних потреб. Але ці потреби обмежуються вирішенням завдань, які стоять перед цими органами державної влади і можуть суперечити суспільним інтересам.

На загальнодержавному рівні державна статистика має, в першу чергу, забезпечувати потреби вироблення державної політики. У випадку кримінальної статистики перелічені вище органи державної влади не мають відповідний рівень повноважень. Він є у КМ.

Тому, виходячи із необхідності забезпечити формування державної кримінально-правової політики та гармонізації параметрів державної статистики з вимогами сумісності ЄСС, які визначені у главі 5 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої, КМ необхідно внести зміни:

- до розділу «Напрями та завдання розвитку державної статистики» Програми розвитку державної статистики до 2023 року, затвердженої постановою КМ від 27 лютого 2019 року №222, якими передбачити розвиток кримінальної статистики з урахуванням Міжнародної класифікації злочинів для статистичних цілей Варіант 1.0., схваленої рішенням Статистичної комісії ООН №44/110 на її 46-й сесії у березні 2015 року, а також Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних

осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних) для забезпечення підготовки статистичної звітності Держстатом прийнятної для подання Євростату;

- до розділу «Очікувані результати виконання Програми» – запровадити систему централізованого збору даних та метаданих у галузі кримінальної статистики із використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій з урахуванням вимог дотримання конфіденційності мікроданих для інформаційного забезпечення формування та реалізації державної кримінально-правової політики, взаємодії з Євростатом у цій галузі.

2. Лише одними змінами у Програмі розвитку державної статистики неможливо запустити систему вироблення кримінальної статистики, яка відповідає сучасним європейським стандартам. Проведений аналіз організаційно-правових основ ведення такої статистики показав наявність цілого комплексу прогалин, неузгодженостей як у законах, так і у підзаконних нормативно-правових актах, які виключають можливість реалізувати запропоновані зміни до цієї Програми.

В першу чергу вбачається необхідність розробки та прийняття Закону «Про кримінальну статистику», яким мають визначатися сфера, об'єкти, центральний орган вироблення кримінальної статистики та засади його взаємодії з органами, які здійснюють статистичні спостереження для вироблення загальнодержавної кримінальної статистики, напрями та суб'єкти її використання, а також внесення змін та доповнень до законів, які б забезпечували подання, перевірку якості та достовірності адміністративних даних для статистичних цілей центральним органом у галузі кримінальної статистики, а також збирання відомостей для формування метаданих, що роз'яснюють статистичні показники та зміни у них у порівнянні із попередніми періодами статистичних спостережень, з урахуванням необхідності збереження вимог конфіденційності даних.

Оптимальним для забезпечення вироблення якісної та достовірної кримінальної статистики є створення Державного агентства кримінальної статистики як центрального органу виконавчої влади.

Держстат створювався і розвивався як центральний орган виконавчої влади, який здійснює статистичні дослідження у сфері економіки і торгівлі. На сьогодні його діяльність спрямовується і координується КМ через Першого віцепрем'єр-міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі. Такі відносини між Держстатом та Міністерством економічного розвитку і торгівлі виправдані необхідністю оперативного постачання необхідних статистичних даних для формування та забезпечення реалізації державної політики економічного і соціального розвитку, цінової, інвестиційної, зовнішньоекономічної політики, державної політики у сферах торгівлі, інтелектуальної власності, державної регіональної політики, державної політики з питань розвитку підприємництва, технічного регулювання та захисту прав споживачів, а також міжвідомчої координації з питань економічного і соціального співробітництва України з ЄС.

Розширення переліку міністерств, які спрямовують та координують діяльність Держстату, наприклад, до МВС, для того щоб цьому державному органу у такий спосіб була забезпечена адміністративна підтримка у виробленні кримінальної статистики не буде сприяти його діяльності та об'єктивності статистичних звітів.

За такої моделі інтеграції Держстату у систему органів виконавчої влади демонстрація ним у звітах з кримінальної статистики негативних явищ у діяльності ГП, НАБ, ДБР, НАЗК, АРМА, судів кримінальної юрисдикції, ДВС, ДКВС може інтерпретуватися цими державними органами та судовою гілкою влади, як умисне спотворення реального стану здійснення їхньої діяльності у державі органом державної статистики, який є залежним від органів державної влади, керівники яких можуть бути прямо зацікавлені у представленні у позитивному аспекті результатів своєї діяльності за рахунок обґрунтування через недостовірні статистичні дані та їх інтерпретацію у статистичних звітах негативних явищ у діяльності ГП або НАБ, ДБР, НАЗК, АРМА, чи судів кримінальної юрисдикції, ДВС, ДКВС.

У порівнянні зі статистикою у сфері діяльності Міністерства економічного розвитку і торгівлі, де первинні джерела відомостей, респонденти у переважній більшості є відкритими для статистичних спостережень науково-дослідними установами, громадськими об'єднаннями, і, відповідно, результати таких спостережень можуть бути співставлені з офіційною статистикою на предмет її достовірності, мікродані, респонденти у галузі кримінальної статистики є закритими для здійснення альтернативних державним статистичних спостережень, що вимагає забезпечення умов автономного функціонування центрального органу кримінальної статистики від органів державної влади, які її зараз виробляють.

Тому Державне агентство кримінальної статистики, виходячи із особливостей галузі статистичних спостережень, необхідності забезпечити незалежність вироблення кримінальної статистики і водночас для надання йому належного рівня статусу для комунікації із ГП, НП, СБ, органами доходів і зборів, НАБ, ДБР, ДПС, НАЗК, АРМА, ДКВС, ДВС, ДСА, з питань вироблення кримінальної статистики, а також з МФ та Державною казначейською службою з питань одержання інформації щодо фінансування цих органів державної влади, має бути центральним органом виконавчої влади.

Відповідно до ч. 1 ст. 18 Закону «Про центральні органи виконавчої влади» діяльність Державного агентства кримінальної статистики має координуватися та скеровуватися міністром. Міністерство, керівництво якого потенційно має найменшу зацікавленість у спотворенні показників кримінальної статистики і водночас кадровий склад якого є найбільш фахово підготовленим для забезпечення діяльності Державного агентства кримінальної статистики, є МЮ. За Держстатом пропонується залишити роль центрального НСІ, який уповноважений на централізовану передачу статистичної інформації, в тому числі кримінальної статистики, до Євростату, контроль за відповідністю статистичних досліджень та їх результатів, які будуть передаватися до Євростату, статистичним стандартам ЄС.

3. Позитивним зарубіжним досвідом в контексті забезпечення достовірності кримінальної статистики є надання державному органу, який буде виробляти державну кримінальну статистику, прямого доступу до автоматизованих інформаційно-телекомунікаційних систем органів правопорядку, прокуратури, судів, які містять дані, що мають значення для такої статистики, а також практику проведення соціологічних досліджень серед населення з метою одержання даних про оцінку суспільством ефективності через так зване «відчуття особою безпеки» заходів, які реалізуються органами державної влади щодо виявлення, запобігання, припинення, притягнення до відповідальності винних у вчиненні кримінальних правопорушень.

Це забезпечує збирання та обробку безпосередньо цим органом мікроданих щодо об'єктів статистичних спостережень. Якщо такий НСІ здійснює аналіз наданої йому вже агрегованої інформаційно-аналітичним (статистичним) підрозділом органу правопорядку, прокуратури, міністерства юстиції статистичної інформації, то завжди є ризик вироблення недостовірної державної кримінальної статистики через потенційну можливість керівників цих органів державної влади вплинути на статистичні показники у вигідному для них напрямі.

4. Не менш важливим компонентом функціонування системи вироблення кримінальної статистики є існування науково обґрунтованих методичних рекомендацій, сформованих під егідою центрального органу у галузі кримінальної статистики за погодженням із Держстатом, які забезпечують процес збирання, опрацювання, аналізу, поширення, збереження, захисту та використання кримінальної статистики.

Такі методичні рекомендації мають містити визначення термінів та основних понять щодо об'єктів, мети та параметрів, інструментарію, порядку розробки та проведення, визначення загальної схеми та організації робіт із формування сукупностей одиниць та метаданих державного статистичного спостереження щодо окремих об'єктів кримінальної статистики, поширення та використання статистичних спостережень з урахуванням як адміністративних потреб окремих державних органів, органів місцевого самоврядування, так і загальнодержавні потреби у сфері кримінально-правової політики.

5. Практика формування кримінальної статистики всіма державними органами, які публікують статистичні звіти чи звіти про їх діяльність із наведенням статистичних даних, є такою, що потребує свого вдосконалення.

Найбільшу кількість статистичної інформації містять статистичні звіти ГП та ДСА. Статистичні дані в них структуровані за великою кількістю параметрів суцільного спостереження за проявами таких, що стали відомі органам державної влади протиправних дій, передбачених у КК, особами, які вчинили кримінальні правопорушення, діяльністю прокурорів, органів досудового розслідування, судів першої, апеляційної, касаційної інстанції у сфері кримінального судочинства, що заслуговує на позитивну оцінку.

Однак, що серед цих параметрів у звітах ГП відсутні дані щодо кількості слідчих, прокурорів, навантаження на них, матеріальних витрат на їх діяльність. Вважаємо, що такі відомості в абсолютних цифрах та їх аналіз забезпечували би

органи державної влади та суспільство важливими даними для оцінки ефективності діяльності органів досудового розслідування, прокуратури.

Ключовим недоліком статистичних звітів всіх органів є відсутність метаданих до них. Агреговані у таблиці у цих звітах статистичні дані не дають повного уявлення про явища, щодо яких здійснювалося статистичне спостереження. Фактично відсутнє подання результатів статистичного аналізу, якщо він навіть і здійснювався, зібраної статистичної інформації, а наявність останнього є загальновизнаним стандартом вироблення будь-якої статистики.

Окремо слід відмітити відсутність статистичних звітів щодо діяльності НАЗК, АРМА та не оприлюднення таких звітів ДКВС та ДВС. Звіти про діяльність НАЗК та АРМА формуються як презентації досягнень у їх діяльності. Тому статистичне спостереження у цих органах носить вибіркового характеру.

Дані у абсолютних цифрах щодо виявлених НАЗК фактів корупційних кримінальних правопорушень неможливо перевірити статистичними даними від ГП, тому що облік таких даних останньою не здійснюється. Зі звіту цього органу важко одержати конкретну інформацію щодо реалізації передбачених Законом «Про запобігання корупції» повноважень НАЗК у напрямі запобігання корупційним кримінальним правопорушенням.

У звітах про діяльність АРМА не наводяться відомості про кількість активів:

- з розподілом по видах злочинів, по яким АРМА здійснювалися заходи з розшуку, виявлення та управління активами;
- за різновидами з числа розшуканих АРМА та на які в подальшому був накладений арешт у кримінальних провадженнях;
- за різновидами, які були взяті в управління АРМА у минулі роки, та залишилися в управлінні у поточному році, дохід, одержаний від управління такими активами у поточному році;
- які знаходилися в управлінні АРМА, з яких був знятий арешт, конфіскованих за вироком суду.

Вважаємо, що формування статистичної звітності щодо АРМА за цими параметрами забезпечить необхідними для аналізу на предмет ефективності діяльності цього органу.

6. Положення нормативно-правових актів та методичні рекомендації щодо вироблення кримінальної статистики мають бути спрямовані на усунення недоліків у існуючій системі вироблення кримінальної статистики, зокрема, по яких вона не відповідає стандартам ЄСС. А саме:

6.1. На законодавчому рівні для забезпечення:

а) незалежності центрального органу галузі кримінальної статистики (Державного агентства кримінальної статистики) від політичного та адміністративного впливу на вироблення статистичної інформації – необхідно закріпити його статус як центрального органу виконавчої влади, передбачити підпорядкування його МЮ, процедури відбору його керівників та співробітників, кваліфікаційні вимоги для зайняття цих посад та підстави їх

звільнення, а також оплати праці, порядок фінансового та матеріально-технічного забезпечення;

б) самостійного проведення статистичних досліджень – надати центральному органу у галузі кримінальної статистики повноваження щодо:

- доступу до автоматизованих інформаційних систем, які містять дані, що мають значення для вироблення кримінальної статистики (обліку органами правопорядку заяв та повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, ЄРДР, Автоматизованої системи документообігу суду (Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи після її запуску), Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, Єдиного державного реєстру активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, Автоматизованої системи виконавчого провадження, тощо), а у разі відсутності систем автоматизованого обліку та обробки таких даних, до документів, які їх містять;

- вироблення, вдосконалення та затвердження науково обґрунтованої статистичної методології досліджень у галузі кримінальної статистики, а за погодженням із Держстатом – форми статистичної звітності для її подання до Євростату;

- подання до КМ пропозицій щодо необхідності прийняття нормативно-правових актів, які необхідні для забезпечення проведення досліджень у галузі кримінальної статистики;

- затвердження розроблених спільно із ГП, НП, СБ, органами доходів і зборів, НАБ, ДБР, ДПС, НАЗК, АРМА, ДКВС, ДВС, ДСА за погодженням із Держстатом форм звітно-статистичної документації статистичних спостережень (крім державної класифікації кримінальних правопорушень), а також типових форм первинної облікової документації, необхідної для їх проведення;

- витребування у органів державної влади статистичних звітів, які виробляються ними для власних адміністративних потреб;

- вимагання від органів державної влади у встановлений строк необхідних адміністративних даних для здійснення аналізу статистичних показників з метою вироблення метаданих по об'єктах кримінальної статистики;

- проведення соціологічних опитувань службових осіб органів державної влади, інших осіб з питань, які мають значення для формування звіту з кримінальної статистики, зокрема, метаданих до нього;

в) проведення статистичних досліджень у необхідних для цього випадках, коли інтелектуальних, технічних та людських ресурсів у центрального органу у галузі кримінальної статистики не має, – залучення до них на платній основі науково-дослідних установ, соціологічних фірм, окремих науковців;

г) оцінки ефективності оперативно-розшукової діяльності оперативних підрозділів органів правопорядку за аналогією із нормативними приписами п. 1 ч. 3 ст. 26 Закону «Про Національне антикорупційне бюро України» – підготовку щорічних звітів про кількість оперативно-розшукових справ та їх реалізацію у формі кримінальних проваджень цими оперативними підрозділами та подання їх до центрального органу у галузі кримінальної статистики;

г) систематичного оприлюднення статистичних звітів, уникнення затягувань з цим або взагалі їх не оприлюднення – обов’язок центрального органу у галузі кримінальної статистики складати та оприлюднювати графіки релізу статистичних звітів, у разі зміни, раніше визначеної дати опублікування статистичного звіту, повідомлення про це громадськості та відповідальність за це керівника цього органу;

д) своєчасного вжиття органами державної влади в рамках їх повноважень заходів у сфері кримінальної політики – вироблення для органів державної влади прогнозів щодо тенденцій розвитку явищ, що входять до кола об’єктів кримінальної статистики, та пропозицій щодо прийняття необхідних рішень.

6.2. На рівні підзаконних нормативно-правових актів:

а) закріпити за напрямами вироблення адміністративних даних для формування кримінальної статистики:

- НП, СБ, ДПС, органи доходів і зборів, ДКВС, НАБУ, ДБР щодо показників оперативно-розшукової діяльності;

- ГП, НП, СБ, МФ, НАБ, ДБР – виявлених кримінальних правопорушень, досудового розслідування кримінальних проваджень щодо них, діяльності прокурора, а ГП в якості органу, що узагальнює ці дані;

- НАЗК – стану корупції у державі;

- АРМА – виявлення, розшуку та управління активами у кримінальних провадженнях;

- ДСА – діяльності судів кримінальної юрисдикції;

- МЮ – діяльності центрів надання вторинної правової допомоги;

- ДКВС, ДВС – виконання судових рішень у кримінальних провадженнях;

б) визначити механізм реалізації повноважень центрального органу у галузі кримінальної статистики щодо доступу до автоматизованих інформаційно-телекомунікаційних систем, які містять дані, що мають значення для вироблення кримінальної статистики (обліку органами правопорядку заяв та повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, ЄРДР, Автоматизованої системи документообігу суду (Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи після її запуску), Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов’язані з корупцією правопорушення, Єдиного державного реєстру активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, Автоматизованої системи виконавчого провадження, тощо), мікроданих, адміністративних даних, які не містяться у таких системах але мають значення для вироблення кримінальної статистики, з урахуванням необхідності дотримання конфіденційності мікроданих, особливо у сфері державної таємниці;

в) затвердити класифікацію кримінальних правопорушень, розроблену з урахуванням вітчизняного кримінального законодавства та Міжнародної класифікації злочинів для статистичних цілей Варіант 1.0., схваленої рішенням Статистичної комісії ООН;

6.3. На рівні методичних рекомендацій передбачити:

а) чітко визначені та взаємоузгоджені між собою параметри здійснення статистичних спостережень органами, які виробляють адміністративні дані для кримінальної статистики;

б) процедури надання уповноваженим службовим особам центрального органу у галузі кримінальної статистики доступу до мікроданих, адміністративних даних, на підставі яких сформована кримінальна статистика, подана до цього органу;

в) вимоги до структури, форми подання агрегованої статистичної інформації (таблична, графічна, інтерактивна, з використанням геоінформаційних технологій), порядок формування, вимоги до змісту метаданих кримінальної статистики;

г) опис методології проведення соціологічних опитувань населення з питань відчуття власної безпеки, оцінки діяльності органів правопорядку, прокуратури, судів, а співробітників органів правопорядку, прокуратури, НАЗК, ДВС, ДКВС, ДСА, суддів з питань їх діяльності для формування метаданих кримінальної статистики.